

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ Ν.Ο.Π.Ε .
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΤΟΜΕΑΣ Α' ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2001 - 2002

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Του Δημητρίου Π.
Τσιφιλιτάτου

ΤΙΤΛΟΣ
Τραπεζικές πιστώσεις

Επιβλέπων Καθηγητής: Κλ. Ρούσσος

Β' Βαθμολογητής: Ν. Λιβάνης

Εισαγωγή

Από την εμφάνιση τους οι Τράπεζες έχουν ως έργο τους την παροχή πιστώσεων. Πίστωση υπό ευρεία έννοια είναι η σύμβαση κατά την οποία ο ένας συμβαλλόμενος υποχρεούται να ενισχύσει προσωρινά την αγοραστική δύναμη του άλλου. Οι πιστώσεις απαριθμούνται στο αρθ 24 Ν 2076/92 που περιέχει έναν ευρύ κατάλογο τραπεζικών εργασιών.

Ορισμένες πιστωτικές συμβάσεις καταρτίζονται όχι μόνο στο πλαίσιο μιας τραπεζικής επιχείρησης, αλλά και εκτός αυτού όπως , το απλό δάνειο, η προεξόφληση. Αποτελούν συμβάσεις ρυθμιζόμενες από το κοινό Εμπορικό και Αστικό Δίκαιο. Άλλες πιστωτικές συμβάσεις αποτελούν δημιουργήματα των τραπεζικών συναλλαγών, και αποκτούν ιδιαίτερη οικονομική σημασία με την διεξαγωγή τους στο πλαίσιο της τραπεζικής δραστηριότητας. Όπως η ιδιόρρυθμη σύμβαση ανοίγματος πίστωσης που μπορεί να προηγείται κάθε πιστωτικής σύμβασης, η τραπεζική ενέγγυος πίστωση, η εγγυητική επιστολή .

Η ρύθμιση των τραπεζικών πιστωτικών συμβάσεων από το κοινό δίκαιο, όσο και η ιδιάζουσα διαμόρφωση και λειτουργία τους στο πλαίσιο οργανωμένων τραπεζικών επιχειρήσεων , δικαιολογεί την αυτοτελή μελέτη τους. Η παρούσα εργασία περιορίζεται στην μελέτη όχι των υπό ευρεία έννοια τραπεζικών πιστωτικών συμβάσεων αλλά μόνο σε ειδικές τραπεζικές μορφές του δανείου, της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης κ.λ.π .

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	1
Περιεχόμενα.....	2
A) Η σύμβαση δανείου	4
A1) Ορισμός οικονομική μορφή σημασία	4
A2) Νομική φύση	4
I. Σύμβαση ενοχική- παραδοτική (re καταρτιζόμενη)	4
II. Σύμβαση ετεροβαρής-χαριστική-διαρκής-άτυπη	4
A3) Ουσιώδη στοιχεία δανείου	5
A4) Διάρκεια	6
I. Δάνειο αορίστου χρόνου	6
II. Δάνειο ορισμένου χρόνου	7
A5) Υποχρεώσεις δανειολήπτη για μη εκπλήρωση	8
A6) Υπόσχεση δανείου	8
B) Καταναλωτικές πιστωτικές συμβάσεις	9
B1) Έννοια-μορφές εμφάνισης	9
B2) Σημασία τραπεζικών καταναλωτικών πιστώσεων	10
B3) Νομοθετικό πλαίσιο τραπεζικής – καταναλωτικής πίστης.....	10
B4) Σκοπός και πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ(Φ1.983/7/21.3.1991.....	10
B5) Τρόπος κατάρτισης και περιεχόμενο της πιστωτικής σύμβασης	12
B6) Δικαιώματα και υποχρεώσεις καταναλωτή (γενικά)	13
B7) Χαρακτηριστικά των καταναλωτικών πιστώσεων	14
I. Δάνεια τραπεζικά-χρηματικά	14
II. Δάνεια έντοκα-ορισμένου χρόνου-τήρηση τύπου	14
B8) Υποχρεώσεις των μερών	15
I. Τράπεζας-πιστωτικού φορέα	15
II. Καταναλωτή	16
B9) Ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης πίστωσης	16
I. Υπερμερία καταναλωτή-συνέπειες	16
B10) Καταναλωτικά δάνεια τριμερούς σχέσης (αρθ 11 ΚΥΑ).....	17
I. Διάσπαση της αρχής της σχετικότητας	17
II. Προυποθέσεις εφαρμογής	18
III. Συνέπειες-Τα δικαιώματα κατά του τρίτου	19
B11) Προσωπικά δάνεια	20
B12) Δάνεια απόκτησης αγαθών διαρκείας και λήψης υπηρεσιών	20

Γ) Δάνεια σε βάση τριμερούς σχέσης	21
Γ1) Η Α-Συναλλαγή	21
Γ2) Η Β-Συναλλαγή	21
Γ3) Η Γ-Συναλλαγή	23
Δ) Πίστωση έναντι εκχώρησης απαιτήσεως	23
Ε) Πίστωση με προεξόφληση συναλλαγματικών	24
ΣΤ) Πίστωση από τρεχούμενο λογαριασμό καταθέσεων	25
Ζ) Δάνειο με ενέχυρο τίτλους	26
I.Ενεχύραση συναλλαγματικής.....	26
II.Ενεχύραση επιταγής	27
Η) Σύμβαση ανοίγματος πίστωσης	28
H1) Έννοια	28
H2) Οικονομική σημασία	28
I. Για τον πελάτη	28
II. Για την τράπεζα	29
III. Για την Εθνική Οικονομία	29
H3) Νομική φύση	29
H4) Νομοθετική ρύθμιση	30
H5) Κατάρτιση	30
I. Υποκείμενα της σύμβασης	30
II. Αντικείμενο	31
H6) Είδη	31
I. Άμεση πίστωση	31
II. Έμμεση πίστωση	31
H7) Λειτουργία	32
I. Υποχρεώσεις τράπεζας-πιστοδότη	32
II. Υποχρεώσεις πελάτη-πιστολήπτη	32
H8) Ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης	33
I.Μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων τράπεζας - πιστοδότη	33
II.Μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πελάτη-πιστολήπτη .	34
H9) Λήξη της σύμβασης	34
I. Λόγοι αυτοδίκαιης λύσης	34
II. Λύση της σύμβασης με καταγγελία	35
Θ) Νομοθετικοί περιορισμοί και απαγορεύσεις	
των ενεργητικών πιστωτικών εργασιών	36
Θ1) Γενικά	36
Θ2)Περιορισμοί και απαγορεύσεις	36
I. Έλεγχος-Εποπτεία	36
II.Συντελεστής φερεγγυότητας	36
III.Έλεγχος Ρευστότητας	37
IV.Κεφαλαιακή επάρκεια	37
V. Χρηματοδοτικά ανοίγματα	37
VI. Παύση εκτοκισμού δανείων	38
VII. Απαγόρευση παροχής πιστώσεων	
από τράπεζα σε μέλη του Δ.Σ	38
Βιβλιογραφία	40

A) Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΔΑΝΕΙΟΥ

A1) Ορισμός - οικονομική μορφή - σημασία

Το δάνειο είναι σύμβαση κατά την οποία ο ένας εκ των συμβαλλομένων δανειοδότης μεταβιβάζει την κυριότητα αντικαταστατών πραγμάτων ιδιαίτερα χρημάτων και ο αντισυμβαλλόμενος του δανειολήπτης τα χρησιμοποιεί με την συμφωνία απόδοσης πραγμάτων της ίδιας ποσοτητας και ποιότητας 806 ΑΚ

Κατά την οικονομική λειτουργία του δανείου η μεταβίβαση του δανείσματος δεν αποβλέπει στην διαρκή ένταξη του στην περιουσία του λήπτη. Εφόσον ο λήπτης είναι υποχρεωμένος να αποδώσει κατά την λήξη του δανείου πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας. Το αντικείμενο του δανείου συνίσταται στην παραχώρηση της χρήσης του δανειζομένου κεφαλαίου¹

Το δάνειο χαρακτηρίζεται ως σύμβαση παραχώρησης της χρήσης που μοιάζει με το χρησιδάνειο και την μίσθωση. Αποτελεί την κυριότερη μορφή πιστωτικής σύμβασης και μέσο για την οικονομική ανάπτυξη και χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, για επενδύσεις σε κεφαλαιουχικά αγαθά την προμήθεια πρώτων υλών, για την παραγωγή καταναλωτικών αγαθών

A2) Νομική φύση

I. Σύμβαση ενοχική – παραδοτική (re καταρτιζόμενη)

Το δάνειο είναι σύμβαση ενοχική και κατά την κρατούσα άποψη παραδοτική². Για την σύναψη της δεν αρκεί μόνο η συναίνεση των μερών αλλά απαιτείται και παράδοση του πράγματος, για να γεννηθεί η υποχρέωση του δανειολήπτη προς απόδοση, με την έννοια ότι χρειάζεται να μεταβιβαστεί η κυριότητα του δανείσματος. Στα πλαίσια της ελευθερίας των συμβάσεων 361 ΑΚ είναι επιτρεπτή, η με μόνη την συναίνεση των συμβαλλομένων κατάρτιση της σύμβασης δανείου (συναινετικό δάνειο), καθώς και το προσύμφωνο δανείου. Η διάκριση μεταξύ τους είναι θέμα ερμηνείας της σύμβασης. Πάντως στο προσύμφωνο η δόση του δανείσματος

¹ Βουζίκας ΕρμΑΚ Εισαγ 806-809 αρ 41

² Η άποψη αυτή αντλεί επιχείρημα από το γράμμα του νόμου (<<.....μεταβιβάζει στον άλλο κατά κυριότητα>>) Υπέρ της άποψης αυτής τάσσονται οι Μ. Σταθοπουλος Γεν. Ενοχ. Δίκαιο τομ Α1 1993 σ.232. Απ Γεωργιάδης. Ενοχ Δίκαιο Γεν . Μερ σ. 57 Ι. Ρόκας στον ΑΚ Γεωργιάδη Σταθόπουλο αρθ 806-809 αριθ 11 ΕφΑθ 1295/96 Ελ Δ 2000,154 ΕφΑθ 695/78 Αρμ 32 ,569.ΕφΑθ 4167/80 ΝοΒ 28,1562 Βλ όμως και Π. Φίλιο Ενοχ Δίκαιο Ειδ μέρος Τ.Α΄ εκδ 1997 σ55 που θεωρεί την παράδοση του πράγματος όχι στοιχείο του πραγματικού της σύμβασης αλλά εκπλήρωση της υποχρέωσης που πηγάζει από την ήδη καταρτισθείσα με μόνη την συναίνεση των μερών σύμβαση.

κατευθύνεται προς τον σκοπό της σύναψης της οριστικής παραδοτικής σύμβασης, ενώ στο συναινετικό δάνειο η δόση του δανείου γίνεται προς εκπλήρωση υποχρέωσης της ήδη καταρτισθείσας σύμβασης³.

II. Σύμβαση ετεροβαρής - χαριστική - διαρκής - άτυπη.

Για τον χαρακτηρισμό της συμβάσεως δανείου ως ετεροβαρής και χαριστική θα πρέπει να γίνει η εξής διάκριση.

Το άτοκο παραδοτικό δάνειο 806 ΑΚ είναι κατά την ορθότερη άποψη ετεροβαρής σύμβαση, διότι με την σύναψη του ιδρύεται ενοχική υποχρέωση (προς απόδοση) εις βάρος ενός μόνο συμβαλλομένου του δανειολήπτη, και αντίστοιχο δικαίωμα υπέρ του δανειοδότη⁴.

Από οικονομική άποψη η εκπλήρωση της παροχής του δανειοδότη (παραχώρηση χρήσης) εκτείνεται μέσα στον χρόνο, γιατί σε κάθε περίπτωση έχει υποχρέωση να καταλείψει για ορισμένο η αόριστο χρόνο το δάνεισμα στο δανειολήπτη, προσδίδοντας έτσι στην σύμβαση δανείου διαρκή χαρακτήρα⁵. Ο δανειοδότης προβαίνει σε αυτή την παροχή εμπιστευόμενος τον δανειολήπτη (ότι θα εκπληρώσει την δική του παροχή όποτε συμφωνήθηκε στο μέλλον), χωρίς αντάλλαγμα και αντιστάθμισμα υπέρ αυτού, γι' αυτό το δάνειο είναι εδώ χαριστική σύμβαση.

Το άτοκο συναινετικό δάνειο είναι αμφοτεροβαρής σύμβαση διότι αναλαμβάνονται υποχρεώσεις που βρίσκονται σε ανταλλακτική σχέση, αφενός μεν από τον δανειοδότη που υποχρεούται να μεταβιβάσει δάνεισμα αφετέρου δε από τον δανειολήπτη που υποχρεούται να λάβει και να αποδώσει το δάνεισμα, και καθ' ένας μπορεί να εξαναγκάσει τον άλλο σε εκπλήρωση. Από την εκπλήρωση της υποχρέωσης του δανειοδότη η σύμβαση λειτουργεί ως ετεροβαρής⁶. Παραλλήλως ο δανειοδότης έχει την υποχρέωση να καταλείψει στο δανειολήπτη το δάνεισμα για ορισμένο η αόριστο χρόνο, και σ' αυτή την υποχρέωση του δεν αντιστοιχεί ως αντάλλαγμα η υποχρέωση απόδοσης του λήπτη. Για το λόγο αυτό θεωρείται εξ αρχής ως ετεροβαρής σύμβαση συγχρόνως δε και χαριστική σύμβαση⁷.

Το έντοκο δάνειο είτε παραδοτικό είτε συναινετικό είναι σύμβαση αμφοτεροβαρής- επαχθής γιατί στην υποχρέωση κατάληψης του δανείου από τον δανειοδότη αντιστοιχεί ως αντάλλαγμα η υποχρέωση καταβολής τόκων από τον δανειολήπτη⁸.

Το δάνειο έντοκο ή άτοκο καταρτίζεται χωρίς την τήρηση τύπου 158 ΑΚ όπως προκύπτει και από το αρθ 806 ΑΚ⁹

A3) Ουσιώδη στοιχεία δανείου.

- I. Αντικαταστατά πράγματα ως αντικείμενο δανείου.
- II. Μεταβίβαση της κυριότητας του δανείου από τον δανειοδότη με σκοπό την χρησιμοποίηση του από τον δανειολήπτη

³ Βουζίκας οπ.π αριθ. 16. επ. ΕφαΘ 1295/96 ΔΕΕ 3. 181 Ζέπος Ενοχικό Δίκαιο Β μερ ειδικόν σελ 153

⁴ Ι. Ρόκας ΑΚ.Γεωργιάδη-Σταθόπουλο Εισαγ άρθρο 806-809αρ 14 Αντίθετα όμως Φίλιος Ενοχ Δίκαιο σελ 56 ΕφαΘ 1295/96 ΕΛΔ 2000.154

⁵ Σπυριδάκη- Περράκη ΑΚ αρθ 806

⁶ ΕφαΘ 3357/1995 ΕΛ.Δ 37.1996 ΕφαΘ 4167/1980 ΝοΒ ΚΗ

⁷ Βλ. Ρόκα οπ.π αρ.15 αντίθετα όμως ο Φίλιος οπ.π σελ 56 και ο Βουζίκας οπ.π αριθ 28 θεωρούν το άτοκο δάνειο ως ατελή αμφοτεροβαρή σύμβαση

⁸ ΕφαΘ 1152/96 ΔΕΕ 4. 493 ΕφαΘ 1295/96 ΕΛΔ 2000. 154

⁹ ΕφαΘ 407/1980 Αρμ. ΛΔ'726

III. Υποχρέωση για απόδοση των πραγμάτων

I. Αντικείμενο του δανείου αποτελούν μόνο πράγματα αντικαταστατά που προσδιορίζονται κατά ποιότητα με οριστό τρόπο, σύμφωνα με το αρθ 951ΑΚ κατά αριθμό μέτρο και σταθμά, και κατά την απόδοση του δανείου μπορούν να αντικατασταθούν με άλλα πράγματα από την κατηγορία τους, χωρίς μείωση της αξίας τους. Την συνηθέστερη περίπτωση δανείου αποτελούν τα χρήματα που είναι κατ'έξοχην αντικαταστατά πράγματα . Τα κινητά που είναι αναντικατάστατα, τα ακίνητα , η ανθρώπινη εργασία δεν μπορεί να είναι αντικείμενο δανείου.¹⁰

II. Για την σύσταση του παραδοτικού δανείου απαιτείται ως προϋπόθεση από το αρθ 806 ΑΚ η μεταβίβαση της κυριότητας του δανείου. Δεν απαιτείται όμως ως προϋπόθεση κατάρτιση για το προσύμφωνο δανείου και για το συναινετικό δάνειο, για το τελευταίο αποτελεί εκπλήρωση υφισταμένης υποχρέωσης. Αν ο δανειολήπτης δεν αποκτήσει την κυριότητα του δανείου για οποιοδήποτε λόγο, στην περίπτωση του συναινετικού δανείου αποτελεί μη εκπλήρωση της σύμβασης. Εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις (520-562)ΑΚ για το έντοκο δάνειο, και 499παρ2 ΑΚ για το άτοκο δάνειο.

Για την σύσταση δανείου (παραδοτικού η συναινετικού) ο δανειοδότης πρέπει να είναι κύριος των πραγμάτων , την κυριότητα του δανείου μπορεί όμως να αποκτήσει ο δανειολήπτης και με εφαρμογή των άρθρων 1036επ 1041επ ΑΚ¹¹. Μεταβίβαση της κυριότητας του δανείου στο χρηματικό δάνειο, μπορεί να γίνει και χωρίς καταβολή αυτούσιου χρηματικού ποσού. α. με οπισθογράφηση αξιόγραφων υπέρ του δανειολήπτη η και εκχώρηση απαίτησης . β. δια τραπεζικής μεταφοράς με πίστωση του λογ/μού του δανειολήπτη . γ. με συμφωνία ότι η από άλλη ενοχική σχέση οφειλή χρημάτων να οφείλεται εφεξής ως δάνειο . Η χρησιμοποίηση του δανείου και μάλιστα με εξουσία αναλώσεως είναι στοιχείο της έννοιας του δανείου. Η χρησιμοποίηση όμως του δανείου για παράνομο η ανήτικο σκοπό, που αποτελεί μέρος της σύμβασης καθιστά την σύμβαση δανείου άκυρη (178-179)ΑΚ π.χ δάνειο για να μετάσχει ο δανειζόμενος σε τυχερό παίγνιο η δάνειο σε γυναίκα για σύναψη ερωτικής σχέσης¹².

III. Ο δανειολήπτης έχει την υποχρέωση να αποδώσει κατά το αρθ 806 ΑΚ άλλα πράγματα της ίδιας ποσότητας και ποιότητας. Η ενοχή του συνίσταται σε ενοχή καθαρού γένους ,και έτσι δεν μπορεί να επικαλεστεί μεταγενέστερη της σύστασης της ενοχής αδυναμία παροχής, λόγω καταστροφής χειροτέρευσης η απώλειας του δανείου, αφού ισχύει η αρχή ότι το γένος δεν μπορεί να απολεσθεί άρα τον κίνδυνο φέρει ο δανειολήπτης. Υποχρεούται επίσης να αποδώσει πράγματα της ίδιας ποιότητας με τα δανεισθέντα, χωρίς να έχει εφαρμογή το αρθ 289παρ2 ΑΚ, δεν απαλλάσσεται προσφέροντας πράγματα μέσης ποιότητας . Με συμφωνία των μερών είναι δυνατή η αναγνώριση διαζευκτικής ευχέρειας στον δανειολήπτη να αποδώσει πράγματα και διαφορετικού γένους.¹³

Τέλος ο δανειολήπτης υποχρεούται να αποδώσει πράγματα της ίδιας ποσότητας, δεν αποκλείεται όμως να συμφωνηθεί η απόδοση μεγαλύτερης ποσότητας. Οπότε το επιπλέον θα θεωρείται ως αντάλλαγμα για την χρήση του κεφαλαίου υπό μορφή τόκου, και άρα το δάνειο θα είναι έντοκο. Αν αντίθετα συμφωνήθηκε η απόδοση

¹⁰ Ρόκα οπ.π αρθ 806 αρ 3 Βουζικά οπ.π αρθ 806 αρ 7 Ζέπος οπ.π σελ 156 ΕφΘ 2667/1999 Αρμ 2000,26

¹¹ Καυκάς Ενοχ. Δίκαιο σελ 292

¹² Βουζίκας οπ.π αρ 20-51 Ρόκας οπ.π αρθ 806 αρ 2 Ζέπος οπ.π σελ 157 Απ . Γεωργιάδης Γεν Αρχές παρ 36 αρ 4 σελ 391

¹³ Καυκά Ενοχ Δικ σ 300

μικρότερης ποσότητας των δανεισθέντων, θα πρόκειται για μεικτή σύμβαση δανείου ως προς την ποσότητα που υποχρεούται να αποδώσει, ενώ ως προς το υπόλοιπο θα πρόκειται για δωρεά.¹⁴

A4) Διάρκεια

I. Δάνειο αορίστου χρόνου

Κατά το αρθ 807εδ.α ΑΚ αν δεν ορίστηκε χρόνος για την απόδοση του δανείου ούτε προκύπτει από τις περιστάσεις το δάνειο αποδίδεται αφού περάσει ένας μήνας από την καταγγελία . Κατά παρέκκλιση του αρθ 323 ΑΚ όπου ο δανειολήπτης υποχρεούται να εκπληρώσει την παροχή αμέσως. Το αρθ 807 εδ.α ΑΚ παρέχει στον δανειολήπτη κάποιο χρονικό περιθώριο προετοιμασίας για να εκπληρώσει την παροχή του.

Απαιτείται καταγγελία του δανειοδότη ή του δανειολήπτη στο έντοκο δάνειο.¹⁵ Ενώ στο άτοκο δάνειο μόνο ο δανειολήπτης προς το συμφέρον του οποίου συνάπτεται, έχει το δικαίωμα να το αποδώσει και χωρίς να αναμένει την παρέλευση της προθεσμίας καταγγελίας. Η σημασία αυτής της καταγγελίας εδώ είναι ότι συνιστά όχληση, ειδοποίηση του αντισυμβαλλόμενου ότι αρχίζει να τρέχει η προθεσμία , στο τέλος της οποίας επέρχεται το ληξιπρόθεσμο και αίρεται για το μέλλον η σύμβαση. Αν ο δανειοδότης εγείρει αγωγή προς απόδοση του δανείου χωρίς να έχει προβεί προηγουμένως σε καταγγελία η έγερση της αγωγής λογίζεται ως καταγγελία.¹⁶ Και ο δανειολήπτης, αν μέχρι την ά συζήτηση έχει παρέλθει η μηνιαία προθεσμία μπορεί να καταδικασθεί σε απόδοση του δανείου.

Από τον ενδοτικό χαρακτήρα της διάταξης προκύπτει, ότι οι συμβαλλόμενοι μπορούν να συνομολογήσουν προθεσμία καταγγελίας, βραχύτερη της νόμιμης η και μακρύτερη. Επίσης είναι δυνατή και η παραίτηση του προς ον η καταγγελία από το δικαίωμα τήρησης της νόμιμης προθεσμίας από τον καταγγέλοντα, με την έννοια ότι επέρχεται αμέσως η λήξη της σύμβασης . Σε δάνειο μεταξύ φίλων για την κάλυψη άμεσης προσωρινής ανάγκης, η σε δάνεια με αντικείμενο μικρό-ποσά, κατά κανόνα συνομολογείται σιωπηρά ότι ο δανειοδότης μπορεί να καταγγείλει την σύμβαση οποτεδήποτε χωρίς τήρηση προθεσμίας.¹⁷

II. Δάνειο ορισμένου χρόνου

Δάνειο ορισμένου χρόνου έχομε όταν ορίστηκε ρητά ο χρόνος απόδοσης του δανείου (ορίστηκε δήλη ημέρα κατά την οποία το δάνειο είναι αποδοτέο), η συνάγεται σιωπηρά από τις περιστάσεις εκτιμώμενης της καλής πίστης, και των συναλλακτικών ηθών 288ΑΚ ο χρόνος απόδοσης του δανείου . Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν έχει εφαρμογή το αρθ 807 ΑΚ και εφαρμόζεται το αρθ 324 εδα ΑΚ, που εν αμφιβολία αναγνωρίζει το δικαίωμα στο δανειολήπτη να προεκπληρώσει την παροχή του, χωρίς να δικαιούται να αφαιρέσει του προεξοφλητικό τόκο.

Στο άτοκο δάνειο που συνάπτεται προς το συμφέρον του δανειολήπτη η πρόωρη εκπλήρωση δεν θίγει τα συμφέροντα του δανειοδότη, που θα πρέπει να ληφθούν

¹⁴ Βουζίκας οπ.π.αρ 75 Κανκάς οπ.π σ 301 Ζέπος οπ.π σ 159

¹⁵ Το έντοκο δάνειο συνάπτεται και προς το συμφέρον του δανειστή που υπολογίζει στους τόκους ως συμβατικό κέρδος από την παραχώρηση του κεφαλαίου και ορθό είναι να του παρέχεται χρονικό περιθώριο ώστε να μεριμνήσει για την περαιτέρω διάθεση του κεφαλαίου του

¹⁶ Σταθόπουλος Γεν Ενοχικό Α2 σελ.9 Ρόκας οπ.π αρ.3 Η καταγγελία είναι τακτική η ανατιολόγητη που προβλέπεται ως φυσιολογικός τρόπος μονομερούς λύσης των συμβάσεων διάρκειας αορίστου χρόνου

¹⁷ Βουζίκας οπ.π αρ. 36

υπόψη κατά την ερμηνεία της σύμβασης. Αν δεν προκύπτει αποκλεισμός της πρόωρης εκπλήρωσης, ο δανειολήπτης δικαιούται να αποδώσει το δάνειο πριν την λήξη του ορισμένου χρόνου. Η παροχή πριν το ληξιπρόθεσμο είναι εκπληρώσιμη, όχι όμως και απαιτητή και η τυχόν άρνηση του δανειοδότη να τη δεχθεί τον περιάγει σε υπερημερία δανειστή.

Στο έντοκο δάνειο ο χρόνος παροχής καθορίστηκε για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων του δανειοδότη, που αποβλέπει στους τόκους του συμβατικού χρόνου και η πρόωρη καταβολή θα έθιγε τα συμφέροντα του. Ο δανειολήπτης χωρίς την βούληση του δανειοδότη δεν δικαιούται σε πρόωρη εκπλήρωση, το αρθ 324 εδ β ΑΚ απαγορεύει και την αφαίρεση προεξοφλητικού τόκου αν δεν έχει συμφωνηθεί.¹⁸

A5) Υποχρεώσεις δανειολήπτη για μη εκπλήρωση

Κατά την διάταξη του αρθ 345 ΑΚ ο οφειλέτης χρηματικής οφειλής σε περίπτωση υπερημερίας του οφείλει τόκους υπερημερίας. Ο δανειοδότης επιπλέον δικαιούται να απαιτήσει και αποζημίωση για οποιαδήποτε θετική ζημία υπέστη εκ της υπερημερίας την οποία θα αποδείξει, εφόσον στο νόμο δεν ορίζεται διαφορετικά.

Ακριβώς δε στο δάνειο ορίζεται ότι ο δανειολήπτης, λόγω υπερημερίας του ως προς την απόδοση οφείλει¹⁹ (πέραν του δανείσματος), μόνο νόμιμο τόκο υπερημερίας. Ισχύει και για την περίπτωση που ο εκ συμβάσεως καθοριζόμενος τόκος υπερημερίας είναι κατώτερος του νομίμου²⁰. Αποκλείεται και είναι άκυρη 808 εδ α ΑΚ οποιαδήποτε συμφωνία με την οποία, ο δανειολήπτης αναλαμβάνει υποχρέωση προς αποζημίωση του δανειοδότη πλέον των τόκων υπερημερίας²¹. Ο νομοθετικός σκοπός που υπαγόρευσε αυτή την διάταξη, για αποκλεισμό της αποζημίωσης πλέον των τόκων υπερημερίας, είναι η προστασία του δανειολήπτη, που θεωρείται ο ασθενέστερος συμβαλλόμενος από την εκμετάλλευση του οικονομικά ισχυρότερου δανειοδότη. Αν όμως ο δανειολήπτης προβεί σε αδικοπραξίες (απόκρυψη-εικονική μεταβίβαση) περιουσιακών στοιχείων, για να αποβεί άκαρπη αναγκαστική εκτέλεση εναντίον του, τότε ο δανειοδότης μπορεί να ζητήσει αποζημίωση 914-919 ΑΚ, ως πρωτογενή υποχρέωση υπερβαίνουσα σ' αυτή την περίπτωση και του τόκους υπερημερίας.²²

Για το δάνειο άλλων αντικαταστατών πραγμάτων καθώς και στο συναινετικό δάνειο, η υπερημερία του οφειλέτη ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις αρθ 343 παρ 1 ΑΚ. Ο δανειοδότης δικαιούται να απαιτήσει την καθυστερημένη παροχή και αποζημίωση για την ζημία από την καθυστέρηση, δεν οφείλονται δηλαδή τόκοι υπερημερίας.²³

A6) Υπόσχεση Δανείου

¹⁸ Σταθόπουλος Γεν. Ενοχ Δικ Α2 σελ 12

¹⁹ Αυτό ισχύει και για άτοκο δάνειο ώστε από την υπερημερία του οφειλέτη αρχίζουν να τρέχουν τόκοι υπερημερίας.

²⁰ Βουζίκας οπ.π αρ 3 Ζέπος οπ.π σελ 161

²¹ Π.χ συμφώνησαν οι συμβαλλόμενοι ότι σε περίπτωση που ο δανειολήπτης καθυστερήσει την απόδοση του δανείσματος θα οφείλει τόκο υπερημερίας και θα καταπίπτει εις βάρος του ποινική ρήτρα ύψους 30 ευρώ για κάθε ημέρα καθυστέρησης. Η ποινική ρήτρα είναι άκυρη, διότι συγκαλύπτει συμφωνία για καταβολή τόκου υψηλότερου από τον νόμιμο. ΑΠ 1438/1997 αδημ. Για τα διαφυγόντα κέρδη ισχύει η διάταξη του αρθ 324 ΑΚ που δεν επιτρέπει την αναζήτηση τους και στο χρηματικό δάνειο

²² Βουζίκας οπ.π αρ 22 Ρόκας οπ.π αρ 7

²³ Βουζίκας οπ.π αρ. 17 Ρόκας οπ.π αρ 7.

Σύμφωνα με το αρθ 809 ΑΚ ο υποσχεθείς δάνειο έχει δικαίωμα να αρνηθεί την παροχή του,σε περίπτωση αρχικής η επιγενόμενης αφερεγγυότητας του δέκτη της υπόσχεσης. Η παρέκκλιση αυτή από την αρχή της τήρησης των συμφωνιών, δικαιολογείται από την αναγνώριση της θεωρίας του δικαιοπρακτικού θεμελίου. Συνιστά μορφή εκδήλωσης της αρχής της καλής πίστης αρθ 200,281, 288 ΑΚ που διαπνέει το ενοχικό δίκαιο . Αρχή η οποία δεν ανέχεται να υποχρεωθεί σε εκπλήρωση ο υποσχεθείς, όταν η απαίτηση του για επιστροφή του δανείου έχει καταστεί επισφαλής

Η ρύθμιση αυτή έχει εφαρμογή σε προσύμφωνο δανείου αμφιμερώς η ετερομερώς δεσμευτικό (εφόσον απ' αυτό δεσμεύεται ο υποσχεθείς). Γίνεται δεκτό ότι εφαρμόζεται στο συναινετικό δάνειο, καθώς και σε παρεμφερείς προς την υπόσχεση δανείου πιστωτικές συμβάσεις όπως π.χ η σύμβαση προεξόφλησης, η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης . Αν η υπόσχεση εκπληρώθηκε δεν παρέχεται το δικαίωμα άρνησης και σε περίπτωση μερικής εκπλήρωσης το δικαίωμα υπάρχει μόνο ως προς το μέρος της σύμβασης που δεν έχει ακόμη εκπληρωθεί.

Η αφερεγγυότητα του δέκτη της υπόσχεσης είναι ζήτημα πραγματικό, εκτιμώμενο από τον δικαστή.Ως αφερεγγυότητα εννοείται η αδυναμία εκπλήρωσης ληξιπρόθεσμων οφειλών πχ λόγω δημιουργίας χρεών που υπερβαίνουν το ενεργητικό της περιουσίας, η οφείλεται σε έλλειψη δυνατότητας ρευστοποίησης της κινητής η ακίνητης περιουσίας του. Στοιχεία υπέρ της ύπαρξης αφερεγγυότητας, μπορεί να είναι η υποβολή αίτησης για κήρυξη σε πτώχευση του δέκτη της υπόσχεσης, η διαμαρτύρηση συναλλαγματικών πληρωτέων απ' αυτόν, η προσφυγή σε πράξεις του αρθ 397 ΠΚ. Η αφερεγγυότητα θα πρέπει να είναι πραγματική και να υφίσταται κατά την χρονική στιγμή άσκησης από τον υποσχεθέντα του δικαιώματος άρνησης. Έτσι πχ μεταγενέστερη της άσκησης του δικαιώματος κτήση της φερεγγυότητας, δεν αναβιώνει την απαίτηση του δέκτη της υπόσχεσης για παράδοση του δανείου²⁴..

Αν πρόκειται για αρχική αφερεγγυότητα το δικαίωμα άρνησης έχει ο υποσχεθείς, αν την αγνοούσε χωρίς υπαιτιότητα του. Αν την γνώριζε και ανέλαβε την υποχρέωση, πρέπει να θεωρηθεί ότι παραιτείται του δικαιώματος του. Αν δεν συμπεριφέρθηκε με την επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές, αρθ 330 εδ β ΑΚ πχ δεν ζήτησε πληροφορίες σχετικά με την φερεγγυότητα του δέκτη της υπόσχεσης δεν προστατεύεται από την διάταξη²⁵. Σύμφωνα με το αρθ 377 ΑΚ ο υπόχρεος σε προεκπλήρωση έχει δικαίωμα να αρνηθεί την εκπλήρωση, ωστόσο ο άλλος παράσχει ασφάλεια εμπράγματη η προσωπική. Ο υποσχεθείς όμως δάνειο δεν έχει απλώς δικαίωμα αρνήσεως της παροχής, μέχρι ο δέκτης της υπόσχεσης να παράσχει ασφάλεια αλλά δικαίωμα οριστικής άρνησης της παροχής δανείου, που θεωρείται μονομερής δήλωση για λύση της σύμβασης (υπαναχώρηση)²⁶.Από τον ενδοτικό χαρακτήρα της διάταξης προκύπτει ότι, η υπαναχώρηση μπορεί να συμφωνηθεί οποτεδήποτε ανεξάρτητα από την συνδρομή των προϋποθέσεων του αρθ 809 ΑΚ

B) ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΕΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

B1) Έννοια – Μορφές εμφάνισης

²⁴ Βουζίκας οπ.π αρ 33 Ρόκας οπ.π αρ 2

²⁵ Καυκάς Ενοχ Δικ οπ.π σ 312

²⁶ Ζέπος Ενοχ Δικ οπ.π σ 163 Ρόκας οπ.π αρ4 . Αντίθετος ο Φίλιος που δέχεται ότι το δικαίωμα ασκείται κατ' ένσταση (αναβλητική) αναβάλλει την καταδίκη του δανειοδότη σε καταβολή του δανείου μέχρι να αρθεί η αφερεγγυότητα του δανειολήπτη .

Καταναλωτικές πιστώσεις ορίζονται οι πιστώσεις στις οποίες η προσωρινή ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης, γίνεται με σκοπό να καλύψει ανάγκες της ιδιωτικής κατανάλωσης. Με την έννοια αυτή η καταναλωτική πίστη μπορεί να παρασχεθεί απευθείας από τον προμηθευτή (αγαθών υπηρεσιών) στον αγοραστή πχ πώληση με δόσεις, οπότε χαρακτηρίζεται εμπορευματική πίστωση, και η περίπτωση πίστωσης που παρέχεται στον καταναλωτή από μία τράπεζα με την μορφή συνήθως χρηματικού δανείου για την κάλυψη καταναλωτικών αναγκών²⁷. Η λειτουργία της τραπεζικής καταναλωτικής πίστης προϋποθέτει τρία πρόσωπα τον καταναλωτή, τον προμηθευτή, τον χρηματοδότη-πιστωτικό φορέα και δυο συμβάσεις. Την σύμβαση πίστωσης μεταξύ χρηματοδότη καταναλωτή και την σύμβαση προμήθειας μεταξύ προμηθευτή καταναλωτή, συχνά μεταξύ προμηθευτή-χρηματοδότη συνάπτεται τρίτη σύμβαση με την οποία χρηματοδοτείται η προμήθεια αγαθών η υπηρεσιών.(σύμβαση πλαίσιο)

B2) Σημασία τραπεζικών καταναλωτικών πιστώσεων

²⁷ Βλ. Δ Κλαβανίδου Καταναλωτικά δάνεια 1997 σ 30 επ Α Γκούσκου Ζητήματα νομικής προστασίας καταναλωτών πελατών τραπεζών ΔΕΕ 7/1997 σ 667

Η περιορισμένη οικονομική ρευστότητα που παρατηρείται στην αγορά με συνέπεια την μείωση της αγοραστικής δύναμης του καταναλωτικού κοινού, οδήγησε στην ραγδαία ανάπτυξη των τραπεζικών καταναλωτικών πιστώσεων . Η αγορά έχει κατακλυστεί από νέα τραπεζικά προϊόντα καταναλωτικής πίστης (πιστωτικές κάρτες καταναλωτικά δάνεια τρεχούμενοι λογαριασμοί με δικαίωμα υπερανάλληψης)²⁸. Η χρηματοδοτική διευκόλυνση του καταναλωτή με αυτούς τους τρόπους εξυπηρετεί τα συμφέροντα όλων των εμπλεκόμενων μερών.

Ο προμηθευτής αποφεύγει την απευθείας πίστωση στον αγοραστή δεν προβαίνει σε προεκπλήρωση, και η απαίτηση του εξοφλείται αμέσως . Η τράπεζα διευρύνει τον κύκλο εργασιών της και ο καταναλωτής ενισχύει το διαθέσιμο εισόδημα του για την ικανοποίηση των καταναλωτικών του αναγκών . Από την άλλη μεριά οι συνθήκες κατάρτισης των συμβάσεων πίστωσης στο πλαίσιο μαζικών συναλλαγών καθιστά απαραίτητη την προστασία των καταναλωτών . Η θεμελιώδης αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων²⁹ που καθιερώνεται με το αρθ 361 ΑΚ και αναλύεται στην ελευθερία σύναψης η μη της σύμβασης και καθορισμού του περιεχομένου της κλονίζεται .

Οι αιτήσεις για χορήγηση καταναλωτικών δανείων είναι έντυπες με προδιατυπωμένους όρους, χωρίς ο καταναλωτής να συμμετέχει στην διαμόρφωση του περιεχομένου της σύμβασης . Δεν μεσολαβεί στάδιο διαπραγμάτευσης η μοναδική δυνατότητα του καταναλωτή είναι, είτε να καταρτίσει το δάνειο η να παραιτηθεί εντελώς απ' αυτό, καταλύεται η δυνατότητα αυτοκαθορισμού της σύμβασης . Η ανάγκη προστασίας του καταναλωτή ως ασθενέστερου συμβαλλόμενου προβάλλει έκδηλη. Εξαιτίας της υπεροχής της τράπεζας που ενεργεί στα πλαίσια επαγγελματικής δραστηριότητας διαθέτει οργάνωση και επιχειρηματικό σχεδιασμό, σε αντίθεση με τον οικονομικά ασθενέστερο και συναλλακτικά άπειρο καταναλωτή.³⁰

B3) Νομοθετικό πλαίσιο τραπεζικής καταναλωτικής πίστης

1) Κοινή Υπουργική Απόφαση³¹ Φ1-983/7/21.3.1991 όπως τροποποιήθηκε από την Φ1-5353/14/1994 .(Εναρμόνιση με οδηγία 87/102/ΕΟΚ 22-12-1986 όπως αυτή τροποποιήθηκε από την οδηγία 90/88/ΕΟΚ 22-2 1990). 2) ΠΔ/ΤΕ 2286/22.1.1994, 2360/30.5.1995, 2391/4.6.1996 για την χορήγηση δανείων για απόκτηση διαρκών καταναλωτικών αγαθών. 3) ΠΔ/ΤΕ 1286/22.1.1994, 1995/2.7.1991 και ΕΝΠΘ519/5.2.1993 5712/28.2.1996(θέμα 7) περί προσωπικών δανείων 3) ΑΚ 806 επ και Ν.2251/1994

B4) Σκοπός και πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ

Η ΚΥΑ περιέχει διατάξεις που αναφέρονται στον τρόπο κατάρτισης και το περιεχόμενο της καταναλωτικής πιστωτικής σύμβασης, και διατάξεις που καθορίζουν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καταναλωτή έναντι του πιστωτικού φορέα η και τρίτων. Πέρα από αυτές τις διατάξεις υπάρχουν και άλλες που καθορίζουν το σκοπό της ΚΥΑ, το πεδίο εφαρμογής της, τον τρόπο υπολογισμού ορισμένων οικονομικών μεγεθών και ορισμού εννοιών³².

Σύμφωνα με το αρθ 1 της ΚΥΑ σκοπός της είναι η προσαρμογή της Ελληνικής νομοθεσίας στις κοινοτικές οδηγίες για την καταναλωτική πίστη. Στο αρθ 2 της ΚΥΑ

²⁸ Βλ. Χ Χρυσάνθης Τραπεζική καταναλωτική πίστη περ. ΣΥΝήΓΟΡΟΣ 1999 σ 20

²⁹ Βλ. Σταθόπουλος/Χιωτέλλης/Αυγουστιανάκης Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο Ι 1995 σ 80

³⁰ Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 37

³¹ Στο εξής ΚΥΑ

³² Δ Κλαβανίδου οπ π σ 106

διατυπώνονται τρεις ειδικότεροι ορισμοί εννοιών (καταναλωτή –πιστωτικός φορέας- σύμβαση πίστωσης). Ενώ η έννοια του καταναλωτή στο αρθ 2 του Ν.2251/94 ορίζεται με ευρύτητα ως ο τελικός αποδέκτης αγαθών η υπηρεσιών, η ΚΥΑ υιοθετεί στενότερη έννοια του καταναλωτή που την συναρτά με τον σκοπό χρησιμοποίησης της πίστωσης.³³ Ο Δικηγόρος που αγοράζει τα έπιπλα του γραφείου του με πιστωτική κάρτα η καταναλωτικό δάνειο δεν προστατεύεται από τις ρυθμίσεις της ΚΥΑ. Το αντίθετο θα συμβεί αν τα έπιπλα προορίζονται για την κατοικία του³⁴.

Η ΚΥΑ επιδιώκει την προστασία του ασθενέστερου συμβαλλομένου, με την υιοθέτηση όμως της στενότερης έννοιας του καταναλωτή οδηγούμεθα σε άνιση μεταχείριση αξιολογικά ουσιωδώς όμοιων περιπτώσεων³⁵. Προτείνεται η αναλογική εφαρμογή της διάταξης και σ' άλλες περιπτώσεις, που διαπιστώνεται η ύπαρξη οικονομικά ασθενέστερου συναλλασσόμενου ανεξάρτητα από το σκοπό χρήσης της πίστωσης. Αν ο σκοπός της πίστωσης δεν προκύπτει από την σύμβαση ούτε συνάγεται ερμηνευτικά, γίνεται δεκτό ότι το αρθ 2 α της ΚΥΑ εισάγει μαχητό τεκμήριο για κάθε πίστωση που χορηγείται σε φυσικό πρόσωπο και αφορά σκοπούς εκτός επαγγέλματος . Με συνέπεια την αντιστροφή του βάρους απόδειξης . Αναλογική εφαρμογή πρέπει να δεχθούμε όταν συναλλασσόμενος είναι νομικό πρόσωπο και σύμφωνα με το καταστατικό του δεν επιδιώκει επαγγελματικούς σκοπούς³⁶.

Πιστωτικός φορέας κατά το αρθ 2 β της ΚΥΑ είναι κάθε φυσικό η νομικό πρόσωπο του χορηγεί πιστώσεις στα πλαίσια της επιχειρηματικής του δραστηριότητας .Στο πεδίο εφαρμογής της ΚΥΑ εμπίπτουν συμβάσεις δανείου που χορηγούνται από επιχειρηματίες πιστοδότες. Έτσι εμφανίζεται η ανάγκη προστασίας του ασθενέστερου συμβαλλομένου, και λόγω επαγγελματικής υπεροχής του πιστοδότη δεν λειτουργεί η αρχή της ιδιωτικής αυτονομίας, σε αντίθεση με τα δάνεια μεταξύ των ιδιωτών που κατά κανόνα υφίσταται διαπραγματευτική ισοδυναμία³⁷ . Το αρθ 2 γ της ΚΥΑ δεν απαριθμεί τις μορφές καταναλωτικής πίστης . Η έννοια της σύμβασης πίστωσης είτε είναι παραδοτική είτε συναινετική διατυπώνεται με ευρύτητα, και περιλαμβάνει διάφορες μορφές χρηματοδοτικής διευκόλυνσης³⁸. Η αποφυγή της αποκλειστικής απαρίθμησης επιτρέπει την προσαρμογή της έννοιας της σύμβασης πίστωσης σε κάθε είδους χρηματοδοτική διευκόλυνση που θα διαμορφωθεί στο μέλλον.

Από το πεδίο εφαρμογής της απόφασης εξαιρούνται κατά το αρθ 2γ παρ β, οι συμβάσεις που καταρτίζει ο καταναλωτής με οργανισμούς κοινής ωφέλειας. Η ΚΥΑ δεν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις του αρθ 7 όταν πρόκειται για συμβάσεις άτοκων δανείων, οπότε η ανάγκη προστασίας του ασθενέστερου συμβαλλόμενου είναι περιορισμένη, επίσης εξαιρούνται δάνεια βραχείας χρονικής διάρκειας (χρεωστικές-πιστωτικές κάρτες). Ο καταναλωτής πρέπει να επιστρέψει την πίστωση εντός τριμήνου η σε τέσσερις το πολύ δόσεις , καθώς και δάνεια μέχρι 100 ευρώ³⁹ . Εξαίρεση προβλέπεται και για τις συμβάσεις μίσθωσης διότι δεν εμφανίζουν στοιχεία πίστωσης⁴⁰ , εκτός αν προβλέπεται ότι η κυριότητα θα περιέλθει στο μισθωτή .

³³ Χ Χρυσάνθης περ Συνήγορος οπ.π σ 21

³⁴ Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 107

³⁵ Βλ. Π Παπανικολάου Μεθοδολογία του ιδιωτικού Δικαίου και ερμηνεία δικαιοπραξιών αρ 82

³⁶ Δ Κλαβανίδου οπ π σ108

³⁷ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 109

³⁸ Η ΚΥΑ αφορά και την σχέση μεταξύ πωλητή και αγοραστή με δόσεις και οποιαδήποτε άλλη σχέση χρηματοδοτικής διευκόλυνσης του καταναλωτή από οποιονδήποτε στα πλαίσια της δραστηριότητας του (πιστωτικού φορέα).

³⁹ Βλ. Σ Ψυχομάνη Οι Γενικοί όροι στις τραπεζικές συμβάσεις ΕΕμπΔ 98 888

⁴⁰ Βλ. Βουζίκας Ερμ ΑΚ εισαγ αρθ 806-809 αρ 36

Το αρθ 7 της ΚΥΑ εξαιρεί από την εφαρμογή της τις πιστώσεις που χορηγούνται υπό μορφή προκαταβολών σε τρεχούμενους λογαριασμούς⁴¹. Εξασφαλίζεται όμως και σ' αυτήν την περίπτωση η υποχρέωση πληροφόρησης για τους ουσιώδεις όρους της πίστωσης. Εξαίρεση προβλέπεται για τα στεγαστικά δάνεια, δάνεια που προορίζονται για απόκτηση γης, την ανακαίνιση η δομική βελτίωση καθώς και ενυπόθηκα δάνεια. Για τα δάνεια αυτά υπάρχει ειδική νομοθεσία, όμως θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ΚΥΑ παρέχει προστασία συμπληρωματικά με τις ειδικές αυτές διατάξεις.⁴²

B5) Τρόπος κατάρτισης και περιεχόμενο της πιστωτικής σύμβασης

Με το αρθ 9 της ΚΥΑ παρέχεται προστασία στον καταναλωτή με την επιβαλλόμενη υποχρέωση κατάρτισης της σύμβασης εγγράφως, και παράδοσης αντιγράφου της στον καταναλωτή. Η παρεχόμενη προστασία αφορά και το προσυμβατικό στάδιο αρθ 8 παρ 2 της ΚΥΑ⁴³. Σύμφωνα με το αρθ 9 παρ 2 υποχρεωτικά θα πρέπει να περιέχονται στο έγγραφο στοιχεία που αφορούν όλες τις συμβάσεις πίστωσης. Το Ετήσιο πραγματικό επιτόκιο ΕΠΕ που είναι το συνολικό κόστος της πίστωσης για τον καταναλωτή, και περιλαμβάνει εκτός του ονομαστικού επιτοκίου και πρόσθετες επιβαρύνσεις⁴⁴. Τα αρθ 3,4 και 14 ορίζουν τον τρόπο υπολογισμού του ΕΠΕ συνυπολογίζοντας τις πρόσθετες επιβαρύνσεις, εφόσον είναι αναγκαίες για την χορήγηση η την χρήση της πίστωσης. Επίσης θεωρούνται αναγκαία για την πίστωση έξοδα τα σχετικά με την έκδοση αξιογράφων, την σύνταξη συμβολαιογραφικών πράξεων, η παροχή προμήθειας για την ανάληψη υποχρέωσης από την Τράπεζα παροχής πίστωσης⁴⁵. Ακόμη περιέχονται οι προϋποθέσεις τροποποίησης του ΕΠΕ το ποσό, ο αριθμός, η συχνότητα, οι ημερομηνίες των δόσεων επιστροφής της πίστωσης.

Σύμφωνα με την παρ 3 του αρθ 9 αναλόγως με την μορφή της σύμβασης πίστωσης η έγγραφη σύμβαση περιλαμβάνει ειδικότερα στοιχεία ιδίως, μνεία της δυνατότητας του καταναλωτή για πρόωρη εκπλήρωση και δικαίωμα μείωσης επί του συνολικού κόστους της πίστωσης. Στοιχεία σχετικά με την προθεσμία υπαναχώρησης και την ασφάλιση των αγοραζομένων.⁴⁶

Στο αρθ 12 παρ 3 της ΚΥΑ προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις από την επιτροπή του αρθ 3 Ν 3838/1958, για την μη τήρηση των ανωτέρω δεν προβλέπονται απευθείας από την ΚΥΑ κυρώσεις, οι οποίες θα αρούνται από τις διατάξεις του ΑΚ. Στο αρθ 8 προβλέπεται η δυνατότητα εφαρμογής των διατάξεων του αρθ 9 Ν 2251/94, και σε περίπτωση παραπλανητικής διαφήμισης ο καταναλωτής έχει αξίωση αποζημίωσης σε συνδυασμό με το αρθ 914 ΑΚ. Επιπλέον το αρθ 8 παρ 2 της ΚΥΑ επιβάλλει υποχρέωση αναγραφής στην διαφήμιση του ΕΠΕ, η αν δεν υπάρχει άλλος τρόπος να δίνεται με ένα αντιπροσωπευτικό παράδειγμα. Η υπαίτια παράβαση της υποχρέωσης πληροφόρησης του καταναλωτή δημιουργεί προσυμβατική ευθύνη αρθ 197-198 ΑΚ του πιστωτικού φορέα προς αποκατάσταση της ζημίας που υπέστη ο αντισυμβαλλόμενος. Πχ μη γνωρίζοντας το ΕΠΕ ο καταναλωτής κατάρτισε ασύμφορη σύμβαση πίστωσης⁴⁷.

⁴¹ Α. Γκούσκου οπ.π σ 667

⁴² Βλ. Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 113

⁴³ Βλ. Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 115

⁴⁴ Βλ Σ Ψυχομάνης ΕΕμπΔ οπ.π σ 888

⁴⁵ Βλ. Α Γκούσκου οπ.π σ 667

⁴⁶ Βλ Σ Ψυχομάνης ΕΕμπΔ οπ.π σ 889

⁴⁷ Βλ. Χ Χρυσάνθης οπ.π σ 21 Α. Γεωργιάδης Γεν Αρχ εκδ 1997 σ 376

Η σύμβαση πίστωσης καταρτίζεται εγγράφως, ο έγγραφος τύπος προβλέπεται ως συστατικός και συνεπώς η μη τήρηση του επάγεται ακυρότητα της συναφθείσας σύμβασης αρθ 158-159ΑΚ . Ο έγγραφος τύπος καθιερώνεται χάριν προστασίας του καταναλωτή και δεν χρησιμεύει απλώς στην διευκόλυνση της απόδειξης, προφυλάσσει τον καταναλωτή από απερίσκεπτες πράξεις και του εξασφαλίζει σαφήνεια ως προς το περιεχόμενο της σύμβασης .Η ακυρότητα αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί ως σχετική ακυρότητα.⁴⁸ Σκοπός της διάταξης είναι η προστασία του οφειλέτη ως καταναλωτή πιστωτικών συμβάσεων, και η τήρηση τύπου απευθύνεται ως υποχρέωση στον πιστωτικό φορέα⁴⁹ .

Η παράβαση αυτής της υποχρέωσης προσβάλλει τα συμφέροντα του καταναλωτή και μόνο αυτός μπορεί να επικαλεσθεί την ακυρότητα. Η άποψη που δέχεται την απόλυτη ακυρότητα οδηγεί σε ανεπιεική για τον καταναλωτή αποτελέσματα, αφού θα υποχρεώνεται να επιστρέψει όλο το δάνειο άμεσα ως αδικαιολόγητος πλουτισμό αρθ 904 ΑΚ με τους νόμιμους τόκους από της λήξεως τους.

Τον έγγραφο τύπο θα πρέπει να περιβληθούν όλα τα στοιχεία του αρθ 9 που προβλέπονται ως αναγκαίο περιεχόμενο των συμβάσεων πίστωσης . Όλα τα στοιχεία αυτά είναι ουσιώδη και εάν κάποιο δεν περιβληθεί τον απαιτούμενο τύπο η σύμβαση είναι άκυρη⁵⁰ . Η ακυρότητα για τους ίδιους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω θα είναι σχετική , έτσι αν ο καταναλωτής δεν επικαλεστεί την ακυρότητα της σύμβασης λόγω μη τήρησης τύπου κάποιου όρου η σύμβαση θα ισχύει και χωρίς αυτόν . Το κενό θα καλυφθεί μέσω της συμπληρωτικής ερμηνείας της σύμβασης, αν πρόκειται για όρο που θα μπορούσε να αποτελέσει αντικείμενο δικαιοπρακτικής ρύθμισης πχ αριθμός ,συχνότητα, ημερομηνία δόσεων, έχει όμως αναχθεί από το νομοθέτη σε ουσιώδη όρο της σύμβασης . Αν ο όρος που δεν περιβλήθηκε τον απαιτούμενο τύπο δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο δικαιοπρακτικής ρύθμισης τότε ο καταναλωτής έχει αξίωση αποζημίωσης.⁵¹

B6) Δικαιώματα και υποχρεώσεις καταναλωτή γενικά

Η ΚΥΑ ρυθμίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καταναλωτή είτε με παραπομπή σε διατάξεις του ΑΚ, είτε εισάγοντας αποκλίσεις απ'αυτές . Στο αρθ 10 παρ 1 που αφορά τις πιστώσεις που παρέχονται στον καταναλωτή για απόκτηση αγαθών, η υπερημερία των συμβαλλομένων ρυθμίζεται με βάση τις γενικές διατάξεις του ΑΚ . Αν ο πιστωτικός φορέας επιλέξει το δικαίωμα υπαναχώρησης γεννιέται αμοιβαία υποχρέωση επιστροφής των παροχών.Η διάταξη αυτή αφορά την περίπτωση στην οποία πιστωτής είναι ο προμηθευτής των αγαθών . Αν η προμήθεια έχει χρηματοδοτηθεί από τράπεζα ο καταναλωτής έχει υποχρέωση σε περίπτωση υπερημερίας του να καταβάλει τόκους υπερημερίας. Προβλέπεται και ποινική ρήτρα υπέρ του πιστωτή λόγω υπερημερίας του καταναλωτή για καταβολή τριών συνεχών δόσεων που ανέρχεται στο 1/5 του συνολικού τιμήματος.

Στο αρθ 10 παρ 2 καθιερώνεται προς το συμφέρον του καταναλωτή δικαίωμα πρόωρης εξόφλησης, σε αντίθεση με το αρθ 324 ΑΚ που επιτρέπει την πρόωρη εξόφληση εφόσον ληφθούν υπόψη και τα συμφέροντα του δανειστή . Πέραν αυτού παρέχεται στον καταναλωτή δικαίωμα να ζητήσει μείωση επί του συνολικού κόστους της πίστωσης . Αν ο προμηθευτής εκχωρήσει την απαίτηση από την σύμβαση

⁴⁸ Ο Σ Ψυχομάνης Τραπεζικό Δίκαιο 1998 σ 242 υποστηρίζει ότι η μη τήρηση τύπου αποτελεί πλημμελή εκπλήρωση της παροχής εκ μέρους της τράπεζας με τις εντεύθεν συνέπειες

⁴⁹ Βλ. Χ Χρυσάνθη οπ.π σ21 Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 117

⁵⁰ Βλ. Αναλυτικά Α Γεωργιάδη Γεν Αρχ σ 321 Σ Ψυχομάνη ΕΕμπΔ οπ.π σ 889

⁵¹ Βλ Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 121

πίστωσης σε τρίτο η διάταξη του αρθ 10 παρ 4 ορίζει ότι, ο καταναλωτής μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματα του που απορρέουν από την πιστωτική σχέση και κατά του τρίτου . Η διάταξη αυτή δεν αποκλίνει από το αρθ 463 ΑΚ, ανάγεται όμως σε αναγκαστικού δικαίου διάταξη σύμφωνα με το αρθ 13 παρ 2 ΚΥΑ που απαγορεύει συμφωνίες καταστρατήγησης των διατάξεων της, πχ συμφωνία για παραίτηση του καταναλωτή από τα δικαιώματα του έναντι του τρίτου.

B7) Χαρακτηριστικά των καταναλωτικών δανείων

I. Δάνεια τραπεζικά – χρηματικά

Η λήψη από τον καταναλωτή δανείου με σκοπό την χρήση του εκτός επαγγελματικής δραστηριότητας γίνεται μόνο από πιστωτικό ίδρυμα, που χορηγεί πιστώσεις στα πλαίσια της επαγγελματικής επιχειρηματικής του δραστηριότητας αρθ 2 ΚΥΑ . Πιστωτικός φορέας μπορεί να είναι μόνο η τράπεζα σύμφωνα και με το αρθ 4 Ν 2076/1992 .

Η χορήγηση των καταναλωτικών δανείων μόνο από τράπεζα, η ένταξη τους στο πλαίσιο των μαζικών συναλλαγών σε συνδυασμό με την οικονομική ισχύ των τραπεζών, ευνοεί την κατάρτιση των συμβάσεων αυτών με προδιατυπωμένους όρους ΓΟΣ με συνέπεια την αδυναμία του οικονομικά ασθενέστερου καταναλωτή να παρεμβαίνει στον καθορισμό του περιεχομένου της σύμβασης . Γι' αυτό άλλωστε κρίθηκε απαραίτητη η νομοθετική παρέμβαση . Τα καταναλωτικά δάνεια είναι πάντοτε χρηματικά δεν μεταβιβάζεται κεφάλαιο-χρήμα ως πράγμα αλλά ως φορέας αξίας συνεπώς δεν εννοείται επιγενόμενη αδυναμία παροχής και συνακόλουθη απαλλαγή του οφειλέτη καταναλωτή, πάντα θα υπάρχει μέσο πληρωμής.⁵²

II. Δάνεια έντοκα –ορισμένου χρόνου – τήρηση τύπου

Τα καταναλωτικά δάνεια εξαιτίας της κερδοσκοπικής τραπεζικής δραστηριότητας είναι πάντοτε έντοκα. Ο καταναλωτής αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει τραπεζικούς τόκους . Η αντιδιαστολή μεταξύ τραπεζικών και εξωτραπεζικών τόκων που υπολογίζονται με επιτόκιο καθοριζόμενο με πράξεις του υπουργικού συμβουλίου είναι δικαιολογημένη. Οι τραπεζικοί τόκοι υπολογίζονται με επιτόκιο καθοριζόμενο με απόφαση του Διοικητή της τράπεζας της Ελλάδος⁵³. Για τα καταναλωτικά δάνεια ειδικότερα η ΠΔ/ΤτΕ 2286/28.1.1994 ορίζει ότι τα επιτόκια καθορίζονται ελεύθερα από τα πιστωτικά ιδρύματα με την επιφύλαξη όμως των διατάξεων περί ελάχιστων ορίων επιτοκίων χορηγήσεως που τυχόν ισχύουν . Στα καταναλωτικά δάνεια ο χρόνος απόδοσης είναι πάντοτε ορισμένος . Συνήθως καθορίζεται χρονικό διάστημα απόδοσης 4 ετών με ισόποσες μηνιαίες δόσεις που περιέχουν αφ' ενός πόσο προς εξόφληση του κεφαλαίου και ποσό τόκων (τοκοχρεολύσιο).

Ο καταναλωτής έχει δυνατότητα για πρόωρη καταβολή αρθ 10 παρ 2και3 ΚΥΑ με δικαίωμα να παρακρατήσει προεξοφλητικό τόκο κατ' απόκλιση του αρθ 324 ΑΚ. Υπολογίζεται με επιτόκιο ίσο με το συμβατικό που εφαρμόζει η τράπεζα κατά το χρόνο της προκαταβολής. Προϋπόθεση για την πρόωρη καταβολή είναι η έγγραφη κοινοποίηση από μέρους του καταναλωτή, 30 τουλάχιστον εργάσιμες ημέρες πριν από την ημερομηνία εξόφλησης. Το δικαίωμα πρόωρης εκπλήρωσης καθιερώνεται αποκλειστικά προς όφελος μόνο του καταναλωτή . Η τράπεζα εφόσον πρόκειται για δάνειο δεν έχει το δικαίωμα να απαιτήσει την απόδοση πριν τη λήξη εκτός αν συντρέχει σπουδαίος λόγος που να παρέχει δικαίωμα καταγγελίας.

⁵² Βλ. Α Γεωργιάδη Γεν Ενοχ οπ π σ 108

⁵³ Βλ. Α Γεωργιάδη Γεν Ενοχ οπ π σ 126

Το αρθ 9 της ΚΥΑ απαιτεί την τήρηση τύπου κατ'απόκλιση από τις γενικές διατάξεις του ΑΚ και το αρθ 806 ΑΚ που δεν απαιτούν τήρηση τύπου για την σύναψη της σύμβασης δανείου. Ο έγγραφος τύπος πληροφορεί τον καταναλωτή και τον εξασφαλίζει ως προς τη σαφήνεια του περιεχομένου της σύμβασης, επιβάλλοντας συγχρόνως το παραπάνω αρθ την παράδοση αντιγράφου της σύμβασης. Το έγγραφο ανάγεται σε συστατικό τύπο, και η μη τήρηση του επάγεται ακυρότητα της σύμβασης αρθ 159 παρ 1 ΑΚ που προτείνεται μόνο από τον καταναλωτή⁵⁴.

B8) Υποχρεώσεις των μερών

I. Τράπεζας-Πιστωτικού φορέα

Τα καταναλωτικά δάνεια ως πιστωτικές συμβάσεις έχουν ως αντικείμενο παροχής της τράπεζας την προσωρινή ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης του καταναλωτή. Η υποχρέωση αυτή συνίσταται στην μεταβίβαση της κυριότητας των χρημάτων και στην μη αναζήτηση τους καθ'όλη την διάρκεια της σύμβασης. Η εκπλήρωση της υποχρέωσης της τράπεζας εκτείνεται μέσα στο χρόνο προσδίδοντας στην σύμβαση διαρκή χαρακτήρα. Η καταβολή της πίστωσης γίνεται είτε απ'ευθείας στον καταναλωτή ή με κατάθεση σε λογαριασμό που τηρεί στην ίδια τράπεζα. Στα δάνεια απόκτησης αγαθών διαρκείας ή λήψης υπηρεσιών όπου το ποσό του δανείου δεν μπορεί να υπερβαίνει το 65% της χρηματοδοτούμενης δαπάνης, το υπολειπόμενο πόσο της δαπάνης καταβάλλεται από τον καταναλωτή στην τράπεζα και στην συνέχεια η τράπεζα εκδίδει τραπεζική επιταγή σε διαταγή του προμηθευτή⁵⁵.

Στο αρθ 8 παρ 2 ΚΥΑ καθιερώνεται η υποχρέωση της τράπεζας για πληροφόρηση του καταναλωτή. Στις διαφημιστικές δηλώσεις της τράπεζας για τα χορηγούμενα δάνεια, θα πρέπει να αναφέρονται τα στοιχεία του κόστους της πίστωσης. Ωστε να παρέχεται η δυνατότητα στον καταναλωτή να σχηματίζει την δικαιοπρακτική του βούληση, λαμβάνοντας υπόψη την πιο σύμφορη γι'αυτόν μεταξύ περισσοτέρων προσφορών. Σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης αυτής ο καταναλωτής έχει αξίωση αποζημίωσης σε βάρος της τράπεζας. Η υποχρέωση πληροφόρησης επεκτείνεται και στο στάδιο κατάρτισης της σύμβασης. Η τράπεζα θα πρέπει να πληροφορεί τον καταναλωτή για όλα τα στοιχεία του κόστους της πίστωσης, τις προϋποθέσεις τροποποίησης του, περιγραφή της τυχόν απαιτούμενης εξασφάλισης της τράπεζας για την παροχή της πίστωσης.

Ενημέρωση του καταναλωτή για το δικαίωμα μείωσης του τιμήματος σε περίπτωση πρόωρης καταβολής κλπ αρθ 9 παρ 2,3 ΚΥΑ. Η αρχή της καλής πίστης διευρύνει το περιεχόμενο της ενοχής⁵⁶ με την επιβολή της υποχρέωσης πληροφόρησης, σε ζητήματα που ο μέσος καταναλωτής δεν θα μπορούσε να γνωρίζει. Ακόμη και αν επιδεικνύει την στοιχειώδη συναλλακτική επιμέλεια, πχ γίνεται δεκτό ότι η τράπεζα υποχρεώνεται να πληροφορεί τον καταναλωτή για το ποια μορφή δανείου είναι πρόσφορη αναφορικά με τον σκοπό που επιδιώκει.

II. Καταναλωτή

Κύρια υποχρέωση του καταναλωτή αποτελεί η καταβολή τόκων. Στα πλαίσια των καταναλωτικών δανείων ανακύπτει έντονο το ζήτημα της εξασφάλισης της τράπεζας για επιστροφή της πίστωσης που γεννά υποχρέωση παροχής ασφάλειας από τον

⁵⁴ Βλ. Παραπάνω υπό Β5

⁵⁵ Βλ Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 159

⁵⁶ Για τις παρεπόμενες υποχρεώσεις που απορρέουν από τις διατάξεις της ΚΥΑ η τράπεζα μπορεί να εξαναγκαστεί σε εκπλήρωση ενώ γι'αυτές που πηγάζουν απ'ευθείας από την καλή πίστη οι καταναλωτές σε περίπτωση παράβασης τους έχει αξίωση αποζημίωσης

καταναλωτή . Στα προσωπικά δάνεια μέχρι το ποσό των 3000 ευρώ η τράπεζα αξιώνει την παροχή προσωπική ασφάλειας (εγγύηση). Στα δάνεια για απόκτηση αγαθών διάρκειας ή τριμερούς σχέσης μέχρι το ποσό των 24000 ευρώ ο κίνδυνος για την τράπεζα είναι μεγαλύτερος .

Συνήθως στα δάνεια τριμερούς σχέσης πχ για αγορά αυτοκινήτου, ο πωλητής παρακρατεί την κυριότητα μέχρι την αποπληρωμή των δόσεων του δανείου. Στην συνέχεια ενεχυριάζει υπέρ της τράπεζας το αυτοκίνητο και το παραδίδει στον αγοραστή που έχει δικαίωμα να το χρησιμοποιεί αρθ 1212 και 1224 εδ β ΑΚ⁵⁷ . Ο καταναλωτής επίσης υποχρεώνεται να ασφαλίσει το αυτοκίνητο υπέρ της τράπεζας για την αστική ευθύνη όσο και για τους κινδύνους πυρός και κλοπής . Μερικές φορές ο καταναλωτής αναλαμβάνει την υποχρέωση να χρησιμοποιήσει το δάνειο για ορισμένο σκοπό σ' αυτή την περίπτωση ο σκοπός ανάγεται σε στοιχείο της σύμβασης . Η τράπεζα εξασφαλίζεται έτσι ώστε σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής να ικανοποιηθεί από το αγοραζόμενο πράγμα γι' αυτό και μεταβιβάζεται καταπιστευτικά στην τράπεζα με αντιφώνηση της νομής . Στην πράξη συνήθως η τράπεζα καταβάλλει το ποσό του δανείου απ' ευθείας στον πωλητή .

B9) Ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης πίστωσης

I. Υπερημερία καταναλωτή-συνέπειες

Η υπαίτια καθυστέρηση εκπλήρωσης αποτελεί την συνηθέστερη περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης πίστωσης . Η ΚΥΑ αναφορικά με τις συνέπειες της παραπέμπει στις ρυθμίσεις του ΑΚ . Το αρθ 10 παρ 1 της ΚΥΑ αναφέρεται στις συμβάσεις πίστωσης όπου η πίστωση παρέχεται απ' ευθείας από τον προμηθευτή . Αν η προμήθεια χρηματοδοτείται από τράπεζα η υπερημερία του καταναλωτή δεν έχει συνέπειες στην σχέση του με τον προμηθευτή, εφόσον η σύμβαση προμήθειας καταρτίστηκε τοις μετρητοίς⁵⁸ . Κατά το συνήθως συμβαίνουν ο καταναλωτής έχει αναλάβει την υποχρέωση να επιστρέψει την πίστωση με την μορφή τοκοχρεολυτικών δόσεων.

Οι δόσεις αυτές καθίστανται ληξιπρόθεσμες και απαιτητές σε τακτές ημερομηνίες αν καθυστερήσει ο καταναλωτής την εκπλήρωση μιας δόσης, και χωρίς να απαιτείται όχληση εφόσον έχει συμφωνηθεί ορισμένη ημέρα καταβολής αρθ 341 ΑΚ . Έχει πλέον υποχρέωση να καταβάλει τόκους υπερημερίας αρθ 345 ΑΚ που αποτελούν αποζημίωση για την ζημία που υπέστη η τράπεζα, λόγω υπαίτιας καθυστέρησης και συνίσταται στο αντάλλαγμα για την χρήση της πίστωσης .

Σύμφωνα δε με το αρθ 808 εδ α ΑΚ οφείλεται μόνο τόκος υπερημερίας κατ' απόκλιση του αρθ 345 ΑΚ η τράπεζα δεν μπορεί να αξιώσει άλλη αποζημίωση (θετική-αποθετική). Στα Τραπεζικά δάνεια όπου τα επιτόκια είναι ελεύθερα διαπραγματεύσιμα θα οφείλεται τόκος υπερημερίας που δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το συμβατικό επιτόκιο σε ποσοστό 2,5% ετησίως .⁵⁹

Η υπερημερία του καταναλωτή επιτρέπει την ανάλογη εφαρμογή του αρθ 386 ΑΚ . Η τράπεζα έχει δικαίωμα να υπαναχωρήσει από την σύμβαση από τον χρόνο της υπερημερίας και εφεξής,⁶⁰ αν υπάρχει βάσιμος φόβος μη καταβολής των υπολειπόμενων δόσεων η τράπεζα θα πρέπει να τάξει στον καταναλωτή προθεσμία καταβολής της καθυστερούμενης δόσης. Δηλώνοντας συνάμα ότι μετά την πάροδο της αποκρούει την παροχή και καταγγέλλει την σύμβαση (αρθ 386 ΑΚ σε συνδυασμό

⁵⁷ Βλ. Δ Κλαβαλίδου οπ.π σ 169

⁵⁸ Βλ. Δ Κλαβαλίδου οπ.π σ 191

⁵⁹ ΠΔ/ΤτΕ 2393/15.7.1996 Χ Χρυσάνθης περ Συν οπ.π σ21

⁶⁰ Με αυτή την έννοια η υπαναχώρηση μοιάζει με καταγγελία

προς το αρθ 383και 288 ΑΚ), για να γνωρίζει ο καταναλωτής πότε η τράπεζα δικαιούται να καταγγείλει την σύμβαση . Η καθυστέρηση μιας μόνο δόσης δεν μπορεί να θεωρηθεί ουσιώδης ώστε να ελλείπει το συμφέρον της τράπεζας για τις υπόλοιπες δόσεις . Στα τραπεζικά δάνεια είναι συνήθης η ρήτρα κατά την οποία σε περίπτωση καθυστέρησης μιας δόσης η μέρος της καθίσταται παραχρήμα ληξιπρόθεσμο και απαιτητό ολόκληρο το πιστωθέν κεφάλαιο, η ότι η τράπεζα δικαιούται να καταγγείλει την σύμβαση χωρίς τήρηση προθεσμίας (ρήτρα έκπτωσης). Μια τέτοια ρήτρα που περιέχεται σε τραπεζικούς ΓΟΣ κρίνεται με βάση το αρθ 2 παρ 7 Ν 2251/1994 που προβλέπει την ακυρότητα όρων που επιφυλάσσουν στο ένα μέρος δικαίωμα μονομερούς τροποποίησης η λύσης της σύμβασης, χωρίς σπουδαίο λόγο σε αντίθεση με την υπαίτια καθυστέρηση⁶¹ καταβολής περισσότερων δόσεων .

Η καταγγελία του δανείου λόγω καθυστέρησης μιας μόνο δόσης θα πρέπει να θεωρείται και άκυρη, γιατί συνεπάγεται υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση του καταναλωτή αρθ 2 παρ 7 Ν 2251/1994. Οι τραπεζικοί ΓΟΣ προβλέπουν επίσης σε περίπτωση καταγγελίας το δικαίωμα αναζήτησης των συμβατικών τόκων από την καταγγελία και μέχρι τη συμφωνηθείσα λήξη της σύμβασης . Οι συμβατικοί τόκοι καθορίζονται σε συνάρτηση με τον χρόνο χρήσης του κεφαλαίου συνεπώς με την ανατροπή της σύμβασης δεν οφείλονται συμβατικοί τόκοι γιατί δεν αναφέρονται σε χρονικό διάστημα για το οποίο έγινε χρήση του πιστωθέντος κεφαλαίου.⁶²

B10) Καταναλωτικά δάνεια τριμερούς σχέσης αρθ 11 ΚΥΑ

I. Διάσπαση της αρχής της σχετικότητας

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω η ΚΥΑ αφορά συμβάσεις όπου η πίστωση παρέχεται απευθείας από τον πωλητή, αλλά και κάθε άλλη περίπτωση χρηματοδοτικής διευκόλυνσης του καταναλωτή από τρίτο στα πλαίσια της επαγγελματικής του δραστηριότητας . Ο καταναλωτής μπορεί να επιδιώξει την χρηματοδότηση του από ένα πιστωτικό ίδρυμα με σύμβαση δανείου που συνάπτει απευθείας ο ίδιος με την τράπεζα η οποία δεν μετέχει στην πώληση που καταρτίζεται τοις μετρητοίς. Σε διαφορετική περίπτωση με παρέμβαση του ο προμηθευτής και σε συνεργασία με την τράπεζα, καταρτίζει συγχρόνως με την σύμβαση προμήθειας και την σύμβαση δανείου με τον καταναλωτή δανειολήπτη. Πρόκειται για τα δάνεια τριμερούς σχέσης.

Την προεργασία για την σύναψη της σύμβασης δανείου αναλαμβάνει ο προμηθευτής,εγχειρίζοντας έντυπη αίτηση χορήγησης δανείου που απευθύνεται σε ορισμένη τράπεζα, και προωθεί την υπογεγραμμένη από τον καταναλωτή αίτηση στην τράπεζα για τον απαραίτητο έλεγχο πιστοληπτικής ικανότητας του καταναλωτή⁶³. Η κάθε μια από τις δυο αυτές συμβάσεις έχει την δική της νομική ταυτότητα, αλλά λόγω της συνεργασίας τράπεζας- προμηθευτή με την ανάθεση σ' αυτόν επαγγελματικών της αρμοδιοτήτων και την αμοιβαία επιδίωξη επίτευξης κέρδους αποτελούν μια οικονομική ενότητα.

Το αρθ 11 ΚΥΑ προβλέπει ότι σε περίπτωση ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης προμήθειας, ο καταναλωτής μπορεί να προβάλλει ενστάσεις που απορρέουν από της σύμβαση προμήθειας κατά της τράπεζας. Πρόκειται για μια φαινομενική εξαίρεση από την αρχή της σχετικότητας των ενοχών, στο μέτρο που η τράπεζα δεσμεύεται από την σύμβαση προμήθειας με ενοχή που δημιουργείται απευθείας από την ΚΥΑ. Δικαιολογητικός λόγος της εξαίρεσης από την αρχή της σχετικότητας είναι ότι η τράπεζα αν και τρίτη ως προς την σύμβαση προμήθειας,έχει συμφέρον από την ξένη

⁶¹ Βλ Χ. Χρυσάνθης οπ.π σ 22

⁶² Βλ. Χ. Χρυσάνθης οπ.π σ 22

⁶³ Βλ.Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 216

ενοχική σχέση εφόσον προσδοκά να αντλήσει σε συνεργασία με τον προμηθευτή οικονομικά οφέλη.⁶⁴

II. Προϋποθέσεις εφαρμογής

Το αρθ 11 ΚΥΑ εφαρμόζεται εφόσον συντρέχουν αθροιστικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις. Ο καταναλωτής να έχει συνάψει σύμβαση πίστωσης για την αγορά αγαθών η την παροχή υπηρεσιών, με πρόσωπο διαφορετικό από αυτό που του παρέχεται αγαθά οι τις υπηρεσίες αρθ 11παρ 2 α .Ο πιστωτικός φορέας και ο προμηθευτής να συνδέονται με προϋπάρχουσα σύμβαση, βάσει της οποίας η πίστωση παρέχεται με σκοπό την απόκτηση αγαθών η υπηρεσιών από τον εν λόγω προμηθευτή αρθ 11παρ 2β και ο καταναλωτής να έλαβε την πίστωση δυνάμει της προϋπάρχουσας σύμβασης .Το αρθ 11 προϋποθέτει την συμμετοχή τριών προσώπων τράπεζας-προμηθευτή-καταναλωτή.⁶⁵

Η πίστωση παρέχεται στον καταναλωτή με σκοπό την απόκτηση αγαθών η υπηρεσιών από τον συγκεκριμένο προμηθευτή με τον οποίο συνεργάζεται η τράπεζα, και έτσι δημιουργείται η οικονομική ενότητα των συμβάσεων πίστωσης-προμήθειας . Η συνεργασία τράπεζας προμηθευτή στηρίζεται σε μια σύμβαση πλαίσιο που καθορίζει τους όρους χορήγησης των δανείων (ύψος διάρκεια επιτόκιο κλπ, η ύπαρξη μιας τέτοιας σύμβασης δεν είναι απαραίτητη.⁶⁶) Αρκεί η τράπεζα να δηλώνει έναντι του προμηθευτή ότι είναι έτοιμη να παράσχει πίστωση σε πελάτες του, πχ υπάρχει συνεργασία τράπεζας και πωλητή για την παροχή πιστώσεων σε πελάτες του, χωρίς να καλύπτεται από κάποια σύμβαση⁶⁷.

Προϋπόθεση εφαρμογής του αρθ 11 είναι η ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης προμήθειας αρθ 11παρ 2δ που καταλαμβάνει όλες τις περιπτώσεις αθέτησης ενοχικής υποχρέωσης, καθώς και τις περιπτώσεις ύπαρξης πραγματικών ελαττωμάτων η έλλειψης συμφωνημένων ιδιοτήτων. Το δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα αναγνωρίζεται ως επικουρικό αφού η ΚΥΑ προϋποθέτει ο καταναλωτής να στραφεί πρώτα κατά του προμηθευτή χωρίς να έχει ικανοποιηθεί.⁶⁸

Η προϋπόθεση της μη ικανοποίησης του καταναλωτή πληρούται εφόσον ο προμηθευτής δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του μέχρι την τελεσιδικία της απόφασης που θα κρίνει την διαφορά του με τον καταναλωτή η δεν συμμορφώνεται εκουσίως μέχρι και την παρέλευση της προθεσμίας της επιταγής προς εκτέλεση αρθ 926παρ 1 ΚπολΔ.⁶⁹

Η προηγηθείσα δικαστική επιδίωξη των δικαιωμάτων του καταναλωτή συνεπάγεται μειωμένη προστασία σε σχέση με την κοινοτική οδηγία που δεν προβλέπει άσκηση αγωγής. Η απάμβλυνση αυτού του μειονεκτήματος επέρχεται με την αναγνώριση δικαιώματος στον καταναλωτή, να αρνηθεί την εκπλήρωση της οφειλής του προς την τράπεζα μέχρις ότου εκδοθεί η τελεσιδική απόφαση. Πάντως ο καταναλωτής θα πρέπει να ασκήσει κατανηφιστική αγωγή που παρέχει με την τελεσιδικία της τίτλο εκτελεστό, η αναγνωριστική αγωγή δεν αρκεί⁷⁰

⁶⁴ Βλ Σταθόπουλος Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο I 1995 σ 176

⁶⁵ Σύμβαση μεταξύ προμηθευτή καταναλωτή πχ πώληση η σύμβαση παροχής υπηρεσιών, σύμβαση μεταξύ καταναλωτή και τράπεζας πχ καταναλωτικό δάνειο και σύμβαση πλαίσιο που ρυθμίζει τους όρους συνεργασίας μεταξύ τράπεζας και προμηθευτή

⁶⁶ Βλ Σταθόπουλος Κοιν Αστ οπ π σ 175

⁶⁷ Βλ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 233

⁶⁸ Βλ Σταθόπουλος Κοιν Αστ οπ π σ 176

⁶⁹ Βλ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 236

⁷⁰ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 237

III. Συνέπειες - Τα δικαιώματα κατά του τρίτου

Η συνδρομή των προϋποθέσεων που αναφέρθηκαν παραπάνω έχει ως συνέπεια το δικαίωμα του καταναλωτή να στραφεί κατά της τράπεζας. Με εξαίρεση το αρθ 11 παρ 4 δεν ορίζεται στην ΚΥΑ ποια είναι τα δικαιώματα του καταναλωτή. Από την προϋπόθεση της ανώμαλης εξέλιξης της σύμβασης πώλησης, τα δικαιώματα που ο καταναλωτής μπορεί να ασκήσει κατά της τράπεζας εξαρτώνται από τα δικαιώματα που έχει κατά του προμηθευτή, εφόσον μπορούν να ασκηθούν στο πλαίσιο της πιστωτικής σχέσης.⁷¹

Εάν τα πραγματικά περιστατικά συνιστούν αθέτηση της σύμβασης με την μορφή της αδυναμίας παροχής, η της υπερημερίας ο καταναλωτής έχει δικαιώματα που απορρέουν από τις γενικές διατάξεις 374,380 ΑΚ.(ένσταση μη εκπλήρωσης της σύμβασης υπαναχώρηση αποζημίωση). Επειδή ο πωλητής υπέχει εγγυητική ευθύνη για τα πραγματικά ελαττώματα η έλλειψη συμφωνημένων ιδιοτήτων, εφαρμόζονται και οι ειδικές διατάξεις 540 ΑΚ που αναγνωρίζουν δικαιώματα αναστροφής μείωσης αντικατάστασης-διόρθωσης και αποζημίωσης. Ανάλογα με την δυνατότητα προσαρμογής των έννομων αποτελεσμάτων της άσκησης των ανωτέρω δικαιωμάτων στα πλαίσια της πιστωτικής σύμβασης ο καταναλωτής έχει τα παρακάτω δικαιώματα.⁷²

Α) Ο καταναλωτής μπορεί να αντιτάξει στον πιστωτικό φορέα την ένσταση μη εκπλήρωσης, μετά την άσκηση της αγωγής αν ο προμηθευτής δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις του απέναντι στον καταναλωτή. Το αρθ 374 ΑΚ δεν βρίσκει εφαρμογή επειδή δεν προϋποθέτει άσκηση αγωγής.

Β) Αν ασκηθούν τα δικαιώματα της υπαναχώρησης η της αναστροφής και σε περίπτωση αδυναμίας παροχής το δικαίωμα απαλλαγής 380 ΑΚ, θα πρέπει ο καταναλωτής να απαλλαγεί και από την υποχρέωση του προς την τράπεζα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με υπαναχώρηση από την σύμβαση δανείου⁷³. Με την ανατροπή της σύμβασης δανείου αποσβήνεται η υποχρέωση του καταναλωτή για καταβολή τόκων και υποχρεούται να επιστρέψει την ληφθείσα πίστωση. Κατά το συνήθως συμβαίνον το δάνεισμα καταβάλλεται απ' ευθείας στον πωλητή, επομένως αυτός έχει την υποχρέωση επιστροφής αρθ 389 παρ 2 ΑΚ. Αν ο καταναλωτής έχει εξοφλήσει τις δόσεις του δανείου τότε κατά της τράπεζας έχει δικαίωμα αναζήτησης της παροχής που κατέβαλλε (τοκοχρεολύσια), αφού αφαιρεθεί από την καταβληθείσα παροχή το ποσό που τυχόν επίστρεψε στον καταναλωτή ο προμηθευτής .

Γ) Η άσκηση του δικαιώματος μείωσης του τιμήματος από τον καταναλωτή συνεπάγεται στην σχέση του με την τράπεζα, είτε δικαίωμα μερικής αναζήτησης του ποσού που καταβλήθηκε είτε δικαίωμα απαλλαγής από την καταβολή άλλων δόσεων

Δ) Η άσκηση του δικαιώματος αντικατάστασης η διόρθωσης δεν μπορεί να αντιταχθεί στην τράπεζα με βάση τον σκοπό και την φύση του δικαιώματος, συνεπώς ο καταναλωτής μπορεί να προβάλλει μόνο την αναβλητική ένσταση του αρθ 11 παρ 4 .

Ε) Προβληματική καθίσταται και η άσκηση του δικαιώματος αποζημίωσης κατά της τράπεζας . Η αξίωση αποζημίωσης στο πλαίσιο της ενδοσυμβατικής ευθύνης προϋποθέτει πταίσμα του ζημιώσαντος. Δεν μπορεί όμως να υποστηριχθεί η εφαρμογή του αρθ 334 ΑΚ ότι ο πωλητής είναι βοηθός εκπλήρωσης της τράπεζας και σ' αυτή την περίπτωση ο καταναλωτής έχει μόνο την αναβλητική ένσταση αρθ 11 παρ 2. Σύμφωνα με το αρθ 13 παρ 2 η ρύθμιση του αρθ 11 είναι αναγκαστικού

⁷¹ Χ Χρυσάνθης περ Συν 6/1998,22 Δ Κλαβανίδου οπ π σ 238

⁷² Δ Κλαβανίδου οπ π σ 259επ Σταθόπουλο Κοιν Αστ οπ π σ 178επ

⁷³ Πρόκειται για μια ιδιόμορφη υπαναχώρηση αφού η σύμβαση δανείου είναι διαρκής και κατά το αρθ 288 ΑΚ λύεται με καταγγελία. Η άσκηση καταγγελίας δεν έχει αναδρομική ισχύ και εμποδίζει την αναζήτηση των παροχών που καταβλήθηκαν από τον καταναλωτή (τοκοχρεολύσια).

δικαίου και ο καταναλωτής δεν μπορεί να παραιτηθεί από τα ανωτέρω δικαιώματα του.

B11) Προσωπικά δάνεια

Τα προσωπικά δάνεια καταρτίζονται μεταξύ της τράπεζας και των φυσικών προσώπων για την κάλυψη οποιονδήποτε αναγκών τους. Το ύψος των δανείων αυτών δεν υπερβαίνει τα 3000 ευρώ. Η σύμβαση δανείου δεν περιέχει αναφορά για τον σκοπό χρησιμοποίησής τους, ο καταναλωτής είναι ελεύθερος να διαθέτει τα χρήματα χωρίς να υπόκειται σε κανένα περιορισμό⁷⁴. Το δάνεισμα καταβάλλεται απευθείας στον καταναλωτή ο οποίος δεν έχει υποχρέωση να προσκομίσει δικαιολογητικά για τον τρόπο που διέθεσε την πίστωση. Ακόμη και αν αναφέρεται στην αίτηση για την χορήγηση δανείου ο ειδικότερος σκοπός χρησιμοποίησής του, δεν δεσμεύεται ως προς την επίτευξη ο καταναλωτής, ούτε υπάρχει κάποιος βαθμός σύνδεσης του δανείου με την σύμβαση προμήθειας.⁷⁵

B12) Δάνεια απόκτησης αγαθών διάρκειας και λήψης υπηρεσιών

Τα δάνεια αυτά συνάπτονται με φυσικά πρόσωπα για την αγορά ειδών διάρκειας και την κάλυψη δαπανών από παροχή υπηρεσιών. Το ποσό του δανείου σε αντίθεση με τα προσωπικά δάνεια είναι υψηλότερο, αλλά δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 24000 ευρώ κατ' άτομο από το ίδιο πιστωτικό ίδρυμα⁷⁶.

Εξαιτίας του υψηλού ποσού του δανείου η τράπεζα επιδιώκει να εξασφαλίσει την απαίτηση της για την απόδοση του δανείου, με το να εμποδίσει τον καταναλωτή να χρησιμοποιήσει το δάνειο για μη καταναλωτικό σκοπό. Ο καταναλωτής υποχρεούται κατά τη σύναψη της δανειακής σύμβασης, να δηλώσει τον σκοπό χρησιμοποίησής της πίστωσης, και δεσμεύεται από την σύμβαση για την χρησιμοποίηση του δανείου μόνο για ορισμένο σκοπό. Προς αυτή την κατεύθυνση ο καταναλωτής αναλαμβάνει και ενοχική υποχρέωση, έχει όμως την ελευθερία επιλογής του αντισυμβαλλομένου του. Επίσης η τράπεζα καταβάλλει το δάνειο απ' ευθείας στον πωλητή χωρίς αυτό να σημαίνει ότι την συνδέει εκ των προτέρων με τον πωλητή κάποιας μορφής συμβατική σχέση.

Ο καταναλωτής καταρτίζει συνήθως πρώτα την σύμβαση προμήθειας και συμφωνεί την εξόφληση τοις μετρητοίς. Με προτιμολόγιο που εκδίδει ο πωλητής ο καταναλωτής απευθύνεται στην τράπεζα για να χρηματοδοτηθεί.⁷⁷ Η τράπεζα εγκρίνει το δάνειο για ποσό που αντιστοιχεί στο 65% της αξίας της χρηματοδοτούμενης δικαιοπραξίας. Το υπόλοιπο ποσό καταβάλλεται από τον καταναλωτή στην τράπεζα, και αυτή εκδίδει τραπεζική επιταγή σε διαταγή του προμηθευτή για το συνολικό τίμημα. Συχνά το αποκτώμενο αγαθό μεταβιβάζεται καταπιστευτικά κατά κυριότητα στην τράπεζα με αντιφώνηση της νομής.⁷⁸

Γ) ΔΑΝΕΙΑ ΣΕ ΒΑΣΗ ΤΡΙΜΕΡΟΥΣ ΣΧΕΣΗΣ

⁷⁴ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 64

⁷⁵ Σ Ψυχομάνης οπ π σ 245 Βλ ΠΔ/ΤΕ 1286/94 και 2391/96 ΠΔ/ΤΕ1955/91 όπως τροποποιήθηκε στις ΠΔ/ΤΕ 2452/99 και 2459/2000 αν ο πιστολήπτης προσφέρει ενέχυρο τίτλους εισηγμένους στο ΧΑΑ

⁷⁶ Σ Ψυχομάνη οπ π σ 244 Δ Κλαβανίδου οπ π σ 63

⁷⁷ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 63-64

⁷⁸ Σ Ψυχομάνης οπ π σ 245 Βλ ΠΔ/ΤΕ 2286/94 όπως τροποποιήθηκε από ΠΔ/ΤΕ 2360/95 και 2391/96

Οι πιστώσεις με κοινό χαρακτηριστικό την προϋπαρξη σύμβασης ανάμεσα στην τράπεζα και τον πωλητή εμπορευμάτων ,παράλληλα με την ύπαρξη σύμβασης δανείου μεταξύ τράπεζας καταναλωτή χαρακτηρίζονται σχηματικά ως Α,Β,Γ-Συναλλαγή. Διακρίνονται από την περίπτωση παροχής πίστωσης απευθείας στον πωλητή έναντι εκχώρησης απαιτήσεων του κατά των αγοραστών (εκχωρητική πίστωση)⁷⁹.

Η τριγωνική αυτή σχέση συνεπάγεται δέσμευση του καταναλωτή σχετικά με το σκοπό χρησιμοποίησης της πίστωσης αλλά και περιορισμό της ελεύθερης επιλογής του προσώπου του αντισυμβαλλομένου.Στην Ελληνική τραπεζική πρακτική εφαρμόζονται οι παραπάνω μορφές συναλλαγών με εξαίρεση την Α-Συναλλαγή.⁸⁰

Γ1) Η Α-Συναλλαγή

Στην Α-Συναλλαγή προηγείται της κατάρτισης της πώλησης, η κατάρτιση της σύμβασης δανείου από τον καταναλωτή με οποιαδήποτε τράπεζα . Η τράπεζα παραδίδει στον καταναλωτή ως δάνεισμα, εμπορευματικές επιταγές αντί για χρηματικό ποσό. Ο καταναλωτής χρησιμοποιεί τις εμπορευματικές επιταγές ως μέσο πληρωμής, για την αγορά αγαθών από επιχειρήσεις με τις οποίες συνεργάζεται η τράπεζα .Η συνεργασία τράπεζας επιχείρησης ρυθμίζεται από σύμβαση πλαίσιο,⁸¹ δυνάμει της οποίας προσδιορίζεται αφ' ενός η υποχρέωση της επιχείρησης να δέχεται τις εμπορευματικές επιταγές, και αφ' ετέρου η υποχρέωση της τράπεζας να πληρώσει τις επιταγές με παρακράτηση του ποσοστού προμήθειας της. Ο καταναλωτής στην συνέχεια αποδίδει το δάνεισμα στις συμφωνημένες δόσεις στην τράπεζα .

Στο πλαίσιο της Α-Συναλλαγής περιορίζεται η ελευθερία του καταναλωτή για την επιλογή του προσώπου του πωλητή, αφού επιβάλλεται να είναι μία επιχείρηση που συνεργάζεται με την τράπεζα, και επιπλέον δεσμεύεται να επιλέξει ανάμεσα στα αγαθά που προσφέρουν οι συνεργαζόμενες με την τράπεζα επιχειρήσεις. Τα μειονεκτήματα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα μάλλον να εξαφανιστεί η Α-Συναλλαγή από την τραπεζική πρακτική, γεγονός στο οποίο συνέβαλε και η συμπεριφορά των πωλητών να προσφέρουν στον καταναλωτή μαζί με το προϊόν και έτοιμη χρηματοδοτική λύση⁸².

Γ2) Η Β-Συναλλαγή

Στην Β-Συναλλαγή δανειολήπτης είναι ο ενδιαφερόμενος καταναλωτής, που απευθύνεται αρχικά στον έμπορο πωλητή, καταρτίζει την σύμβαση πώλησης στο πλαίσιο της οποίας συμφωνείται καταβολή μέρους του συνολικού τιμήματος⁸³. Για το εναπομένον τίμημα ο καταναλωτής υπογράφει έντυπη αίτηση χορήγησης δανείου που του εγχειρίζεται από τον πωλητή, και απευθύνεται σε ορισμένη τράπεζα με την οποία συνεργάζεται ο πωλητής⁸⁴ που έχει την πρωτοβουλία για την προώθηση της διαδικασίας σύναψης και λήψης του δανείου. Εφόσον εγκριθεί το δάνειο από την τράπεζα υπογράφει ο καταναλωτής τη δανειακή σύμβαση, και δίδει στην τράπεζα την

⁷⁹ Βλ. Ψυχομάνης Τραπεζικό Δίκαιο σ 247

⁸⁰ Δ Κλαβανίδου οπ.π σ 65

⁸¹ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 66 Σ Ψυχομάνη οπ π σ 248 που υποστηρίζει ότι αποτελεί και σύμβαση υπέρ τρίτου.

⁸² Δ Κλαβανίδου οπ π σ 66

⁸³ Η απαγόρευση της μερικής εκπλήρωσης αποτελεί κατά το αρθ 316 ΑΚ ενδοτικό δίκαιο τμηματική εκπλήρωση μπορεί να προβλέπεται στην σύμβαση η να συνάγεται από την φύση και τον σκοπό της

⁸⁴ Σ Ψυχομάνη οπ.π σ 248 Δ Κλαβανίδου οπ π σ 67

ανέκκλητη εντολή, να καταβάλει το δανεισμα απευθείας στον πωλητή προς εκπλήρωση της υποχρέωσης καταβολής του τιμήματος. Ο καταναλωτής παραλαμβάνει το πωλούμενο και έχει υποχρέωση έναντι της τράπεζας να επιστρέψει την πίστωση με δόσεις. Αν η σύμβαση αφορά αντικείμενα ιδιαίτερης αξίας καταρτίζεται με το σύμφωνο επιφύλαξης της κυριότητας, την οποία μεταβιβάζει κατόπιν ο πωλητής στην τράπεζα προς εξασφάλιση της⁸⁵

Η χρηματοδότηση της πώλησης στηρίζεται στη συνεργασία τράπεζας πωλητή . Η συνεργασία αυτή ρυθμίζεται από μια σύμβαση πλαίσιο⁸⁶ με την οποία η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να δανειοδοτεί πελάτες του πωλητή μέχρι ορισμένου ανώτατου ορίου. Ο πωλητής αναλαμβάνει συνήθως και προσωπικά την ευθύνη για την εξασφάλιση της απόδοσης του δανείου από τον καταναλωτή, είτε ως οφειλέτης εις ολόκληρον είτε ως εγγυητής. Ακόμη και αν δεν προβλέπεται στην σύμβαση όρος για την εγγυητική ευθύνη του πωλητή, η ευθύνη του ως εγγυητού θα προκύπτει από το αρθ 870 ΑΚ. Εφόσον σε κάθε περίπτωση υπάρχει εντολή του πωλητή προς την τράπεζα να πιστώσει πελάτη του στο όνομα της και για δικό της λογαριασμό. Στην τραπεζική πρακτική συνηθίζεται για πληρέστερη εξασφάλιση της τράπεζας να παρακρατείται ποσοστό του δανείσματος σε δεσμευμένη κατάθεση. Το μέρος αυτό του δανείσματος καταβάλει η τράπεζα στον πωλητή όταν αποπληρωθεί το δάνειο από τον καταναλωτή⁸⁷.

Η συμβατική σχέση που συνδέει τράπεζα και καταναλωτή είναι σύμβαση δανείου . Ο καταναλωτής δηλώνει ότι θα χρησιμοποιήσει το δάνειο για την εκπλήρωση της υποχρέωσης του προς καταβολή του τιμήματος . Και οι δυο συμβάσεις βρίσκονται σε στενή σχέση αλληλεξάρτησης, με την έννοια ότι η σύμβαση δανείου καταρτίζεται με το μοναδικό σκοπό να πληρωθεί το τίμημα πώλησης και η πώληση δεν θα καταρτιζόταν αν ο καταναλωτής δεν έπαιρνε δάνειο. Η τράπεζα και ο καταναλωτής στηρίζουν την συμβατική τους δέσμευση στην προϋφισταμένη έγκυρη σύμβαση πώλησης, και την υποχρέωση καταβολής του τιμήματος. Εφόσον τέτοια σύμβαση ή υποχρέωση δεν υφίσταται δεν θα καταρτιζόταν και η σύμβαση δανείου. Κατά συνέπεια ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης πώλησης δεν μπορεί να αφήσει ανεπηρέαστη και την σύμβαση δανείου αρθ 11 ΚΥΑ 983/1991⁸⁸.

Η πώληση και το δάνειο είναι δύο ανεξάρτητες και αυτοτελείς συμβάσεις, συγχρόνως όμως αποτελούν μία οικονομική ενότητα που εξυπηρετεί τα συμφέροντα και των τριών μερών. Ο πωλητής δεν χρηματοδοτεί ο ίδιος τις πωλήσεις του (πώληση με δόσεις), και αυξάνει την εμπορική του κατανάλωση. Ο αγοραστής καλύπτει αμέσως τις ανάγκες του χωρίς να περιμένει να αποκτήσει τα απαραίτητα χρηματικά μέσα και αποδίδει το δάνειο τμηματικά. Η τράπεζα διευρύνει τον κύκλο εργασιών της αποκομίζοντας οφέλη (τόκοι προμήθειες). Σε αντίθεση με την Α-Συναλλαγή, στην τραπεζική πρακτική είναι διαδεδομένη η Β-Συναλλαγή, όχι μόνο ως τρόπος διακίνησης εμπορευμάτων αλλά και ως μέσο χρηματοδότησης για την παροχή υπηρεσιών.⁸⁹

Γ3) Η Γ-Συναλλαγή

Η Γ-Συναλλαγή αποτελεί ειδικότερη μορφή εκδήλωσης της Β-Συναλλαγής. Ο καταναλωτής αποδέχεται συναλλαγματικές στο ύψος των δόσεων που οφείλει προς

⁸⁵ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 67

⁸⁶ Σ Ψυχομάνη οπ π σ 248

⁸⁷ Σ Ψυχομάνη οπ π σ 249

⁸⁸ Βλ Β Βάθης ΝοΒ 34 (1986)652επ

⁸⁹ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 70 Β Βάθης οπ π ΝοΒ 34

εκπλήρωση της υποχρέωσης του για απόδοση του δανεισματος, εκδόσεως του πωλητή. Οι συναλλαγματικές παραδίδονται στην τράπεζα με την συμφωνία ότι, η νέα αξιωματική ενοχή αναλαμβάνεται με σκοπό η ικανοποίηση της να επιφέρει απόσβεση της παλαιάς (χάριν καταβολής αρθ 421 ΑΚ)⁹⁰. Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής είναι η μεγαλύτερη εξασφάλιση της τράπεζας που έχει έτσι κατά του καταναλωτή δύο απαιτήσεις που κατατείνουν στον ίδιο σκοπό. Εφόσον πάντως δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία των συμβαλλομένων, η τράπεζα υποχρεούται σύμφωνα με την καλή πίστη αρθ 288ΑΚ να επιδιώξει την ικανοποίηση της πρώτα από τη νέα ενοχή, με την σύντομη διαδικασία των πιστωτικών τίτλων αρθ 635-646 ΚπολΔ η της διαταγής πληρωμής αρθ 623-634 ΚπολΔ. Και μόνο αν αυτό δεν καταστεί δυνατό μπορεί να απαιτήσει την εκπλήρωση της παλαιάς ενοχής⁹¹.

Υποκείμενη αιτία έκδοσης της συναλλαγματικής είναι η απαίτηση επιστροφής του δανείου.⁹² Οι ενστάσεις που απορρέουν από τις άμεσες σχέσεις μεταξύ τράπεζας και οφειλέτη καταναλωτή από την συναλλαγματική, προβάλλονται πάντοτε από τον άμεσα συμβαλλόμενο οφειλέτη καταναλωτή. Ενστάσεις που απορρέουν από τη σύμβαση πώλησης για λόγους προστασίας του καταναλωτή, θα προτείνονται μόνο αν ληφθεί υπόψη η σχέση αλληλεξάρτησης των δύο συμβάσεων, οι οποίες ορώμενες από την πλευρά του καταναλωτή αποτελούν μια οικονομική ενότητα. Λόγω της αυτοτέλειας της απαίτησης από την συναλλαγματική από την υποκείμενη σχέση η ανυπαρξία η ακυρότητα της τελευταίας δεν επηρεάζει το κύρος της πρώτης. Ο καταναλωτής μπορεί να ανασύρει το ελάττωμα και να αντιτάξει στην τράπεζα την ένσταση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, μπορεί επίσης βάσει του αρθ 904 ΑΚ να ζητήσει επιστροφή (απόδοση) της συναλλαγματικής⁹³. Έχει ήδη αναφερθεί ότι οι προσωπικές ενστάσεις και από τις δύο συμβάσεις προβάλλονται από τον καταναλωτή μόνο κατά της τράπεζας. Αν η τράπεζα οπισθογραφήσει περαιτέρω τη συναλλαγματική οι παραπάνω ενστάσεις προβάλλονται στον δεύτερο αποκτώντα μόνο με τις προϋποθέσεις του αρθ 17 Ν 5325/1932 εφόσον ο κομιστής κατά την κτήση της συναλλαγματικής ενήργησε εν γνώσει προς βλάβη του οφειλέτη.

Δ) ΠΙΣΤΩΣΗ ΕΝΑΝΤΙ ΕΚΧΩΡΗΣΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΗΣ

Στην εκχωρητική πίστωση υφίσταται μια σύμβαση πώλησης με δόσεις μεταξύ πωλητή και καταναλωτή, και μια σύμβαση δανείου μεταξύ τράπεζας και πωλητή ισόποση του οφειλόμενου τιμήματος. Ο πωλητής εκχωρεί την απαίτηση του για καταβολή του τιμήματος στην τράπεζα (δόση χάριν καταβολής).⁹⁴ Για πληρέστερη εξασφάλιση της μεταβιβάζει και την παρακρατηθείσα κυριότητα⁹⁵. Στα πλαίσια αυτής της συναλλακτικής πρακτικής δημιουργείται μια τριγωνική σχέση μεταξύ τράπεζας-πωλητή – αγοραστή. Δεν μπορεί όμως να θεωρηθεί καταναλωτικό δάνειο τριμερούς σχέσης για τον λόγο ότι το δάνειο παρέχεται στον πωλητή, για την εξυπηρέτηση επαγγελματικών του σκοπών, ενώ ο καταναλωτής έχει λάβει πίστωση (εμπορευματική πίστωση) από τον πωλητή με προεκπλήρωση της παροχής του⁹⁶. Ο καταναλωτής μολονότι δεν συνδέεται με συμβατικό δεσμό με την τράπεζα έχει το

⁹⁰ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 70

⁹¹ Μ Σταθοπούλου Α2 σ 50 Α Γεωργιάδης Γεν Ενοχ Δικ σ 482

⁹² Σ Ψυχομάνης οπ π σ 251 Δ Κλαβανίδου οπ π σ 71

⁹³ Βλ Ν Ρόκα αξιόγραφα 1992 σ 100 επ

⁹⁴ Και εδώ μπορεί να γίνει ανάλογη εφαρμογή της διάταξης του αρθ 421 ΑΚ Μ Σταθόπουλος Γεν Ενοχ Δικ Α2 1996 σ 47 επ

⁹⁵ Σ Ψυχομάνης οπ π σ 251

⁹⁶ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 72

δικαίωμα να προτείνει ενστάσεις κατά της τράπεζας που απορρέουν από την σχέση του με τον πωλητή δυνάμει του αρθ 463 ΑΚ

Το αρθ 463 ΑΚ είναι διάταξη ενδοτικού δικαίου⁹⁷ συνεπώς ο οφειλέτης μπορεί να συμφωνήσει με τον εκχωρητή πριν την αναγγελία, η με τον εκδοχέα μετά την αναγγελία την παραίτηση από το δικαίωμα να προτείνει ορισμένες ενστάσεις⁹⁸. Αν η συμφωνία περί παραίτησης περιέχεται σε ΓΟΣ τότε κατά το αρθ 2 παρ 7 στ κβ Ν 2251/1994 είναι καταχρηστική και κατά συνέπεια άκυρη.⁹⁹

Τη ρύθμιση του αρθ 463 ΑΚ προβλέπει και το αρθ 10 παρ 4 ΚΥΑ 983/1991 για την περίπτωση που ο πωλητής παρέχει στον αγοραστή πίστωση (πώληση με δόσεις), και ταυτόχρονα εκχωρεί την απαίτηση του από την πιστωτική σύμβαση στην τράπεζα. Αν η συμφωνία παραίτησης δεν περιέχεται σε ΓΟΣ θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι με βάση την αρχή της προστασίας του καταναλωτή –οφειλέτη, η πρόβλεψη της ρύθμισης του αρθ 463 ΑΚ και στην ΚΥΑ δεν έχει την έννοια μιας απλής αναγνώρισης αυτής της δυνατότητας του καταναλωτή. Ο νομοθέτης ήθελε μια περαιτέρω κατοχύρωση της σχετικής δυνατότητας, με τις παραπάνω διατάξεις εισάγεται αναγκαστικό δίκαιο, και η παραίτηση του καταναλωτή από το δικαίωμα προβολής ενστάσεων είναι άκυρη.¹⁰⁰

Ε) ΠΙΣΤΩΣΗ ΜΕ ΠΡΟΕΞΟΦΛΗΣΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΗΣ

Η προεξόφληση συναλλαγματικής είναι σύμβαση δανείου, ισόποσου με την ονομαστική αξία της συναλλαγματικής, μεταξύ της προεξοφλούσας τράπεζας και του κομιστή του τίτλου. Η τράπεζα προκαταβολικά αφαιρεί τον προεξοφλητικό τόκο και την προμήθεια¹⁰¹. Η οπισθογράφηση της συναλλαγματικής υπέρ της τράπεζας γίνεται για εξασφάλιση της απαίτησης προς απόδοση του δανείου (χάριν καταβολής)¹⁰², και συνεπώς η ικανοποίηση της τράπεζας επέρχεται με την είσπραξη της απαίτησης. Από το χαρακτηρισμό της προεξοφλήσεως της συναλλαγματικής ως δανείου, παρέπεται ότι σε περίπτωση παραγραφής της απαίτησης από την συναλλαγματική η προεξοφλήσασα τράπεζα έχει και την αγωγή από την σύμβαση δανείου.

Η προεξόφληση συναλλαγματικής διευκολύνει τον πωλητή που έχει συνάψει σύμβαση πώλησης με δόσεις να χρηματοδοτηθεί. Ο καταναλωτής αποδέχεται ισόποσες με τις συμφωνηθείσες δόσεις συναλλαγματικές εκδόσεως του πωλητή, στην συνέχεια ο πωλητής τις προεξοφλεί σε κάποια τράπεζα, ταυτόχρονα της εκχωρεί και την απαίτηση του για καταβολή του τιμήματος. Η πίστωση παρέχεται στον πωλητή και όχι στον καταναλωτή που καλείται να καταβάλει τις οφειλόμενες δόσεις στην τράπεζα.¹⁰³

Σ' αυτή την περίπτωση δημιουργείται πρόβλημα αναφορικά με την προβολή ενστάσεων από τον καταναλωτή. Αν ληφθεί υπόψη ότι υποκείμενη αιτία της συναλλαγματικής είναι η πώληση, τότε ενστάσεις που προκύπτουν από την σχέση αυτή δεν μπορούν να προταθούν από τον καταναλωτή αποδέκτη έναντι της τράπεζας

⁹⁷ Α Γεωργιάδης Γεν Ενοχ οπ π σ 424

⁹⁸ Παραίτηση από το δικαίωμα προβολής ορισμένων ενστάσεων όπως πχ της ένστασης ακυρότητας κατά το αρθ 178, 179 ΑΚ δεν επιτρέπεται .

⁹⁹ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 73

¹⁰⁰ Σ Ψυχομάνης οπ π σ 252 Δ Κλαβανίδου οπ π σ 77

¹⁰¹ Βλ Βουζίκας Ερμ ΑΚ Εισαγωγή στα αρθ 806-809 αρ 64

¹⁰² Κ Παμπούκη Τραπεζικές συμβάσεις σ 106 Πολ Πρ Αθ 855/1977 ΕΕΝ 38(1971)344 επ

¹⁰³ Η πίστωση που παρέχει η τράπεζα δεν είναι καταναλωτική όμως ανακύπτει ζήτημα προστασίας του καταναλωτή όπως και στα καταναλωτικά δάνεια

κομίστριας σύμφωνα με το αρθ 17 Ν 5325/1932(αρχή του απροβλήτου των ενστάσεων)¹⁰⁴. Η περίπτωση αυτή δεν καλύπτεται από το αρθ 10 παρ 4 ΚΥΑ αφού η μεταβίβαση συναλλαγματικής γίνεται με οπισθογράφιση και όχι με εκχώρηση. Προστατεύεται έτσι η συναλλαγματική ως έγγραφο δημόσιας πίστης ενώ η νομική θέση του καταναλωτή καθίσταται ουσιωδώς δυσχερέστερη, από την περίπτωση της απλής εκχώρησης .

Εν προκειμένω αντιτίθενται η ανάγκη προστασίας της κυκλοφοριακής λειτουργίας του αξιογράφου μέσω της αρχής του απροβλήτου των ενστάσεων, με την ανάγκη προστασίας του καταναλωτή ως ασθενέστερου συμβαλλόμενου.

Η προσφυγή στην πίστωση με προεξόφληση μπορεί να γίνεται για να παρακάμψει τις ευνοϊκές για τον καταναλωτή συνέπειες της εκχωρητικής πίστωσης. Η προεξόφληση επιχειρείται κατά καταστρατήγηση του αρθ 10παρ 4 ΚΥΑ, συνεπώς είναι άκυρη η οπισθογράφιση γιατί αντίκειται στο σκοπό αυτής της διάταξης που είναι η προστασία του καταναλωτή¹⁰⁵. Η άκυρη οπισθογράφιση θα ισχύει κατά μετατροπή ως εκχώρηση αρθ 182 ΑΚ και θα εφαρμόζεται το αρθ 10 παρ 4 ΚΥΑ.¹⁰⁶

Η αρχή της προστασίας του καταναλωτή κρίνεται υπέρτερη της αρχής του απροβλήτου των ενστάσεων, μόνο έναντι της τράπεζας που προεξοφλεί τις συναλλαγματικές για χρηματοδότηση του πωλητή. Σε κάθε άλλη περίπτωση θα διασφαλίζεται το κύρος της οπισθογράφισης, και θα προστατεύεται ο καλόπιστος τρίτος κομιστής.

ΣΤ) ΠΙΣΤΩΣΗ (ΥΠΕΡΑΝΑΛΗΨΗ) ΑΠΟ ΤΡΕΧΟΥΜΕΝΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

Στα πλαίσια της σύμβασης τρεχούμενου λογαριασμού καταθέσεως που συνδυάζεται με σύμβαση ανοίγματος πίστωσης, μπορεί να συμφωνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας χρεωστικού υπολοίπου στον τρεχούμενο λογαριασμό μέχρι του ποσού των 1000 ευρώ. Η υπερανάληψη από τον τρεχούμενο λογαριασμό είναι ένα είδος προσωπικού δανείου, δεν υπάρχει δέσμευση του καταναλωτή για την χρήση πίστωσης και δεν υποχρεούται σε προσκόμιση δικαιολογητικών προς την τράπεζα.¹⁰⁷

Η διαφορά του από το προσωπικό δάνειο συνίσταται στην απόδοση του δανείου, όχι με καταβολές δόσεων αλλά με καταβολές στον λογαριασμό. Είναι μια μορφή ανακυκλούμενης πίστωσης με την έννοια της δυνατότητας υπερανάληψης εντός της συμφωνίας του ανώτατου πιστοδοτικού ορίου¹⁰⁸.

Ζ) ΔΑΝΕΙΟ ΜΕ ΕΝΕΧΥΡΟ ΤΙΤΛΟΥΣ

Ι. Ενεχυρίαση συναλλαγματικής

Η ενεχυρίαση της απαίτησης από τη συναλλαγματική συνηθίζεται στις τραπεζικές συναλλαγές αντί της προεξόφλησης, όταν ο κομιστής θέλει να δανεισθεί χρηματικό ποσό για σύντομο χρονικό διάστημα. Σε περίπτωση προεξόφλησης συναλλαγματικής μεγάλου ποσού και μακρού χρόνου λήξης, ο κομιστής επιβαρύνεται με

¹⁰⁴ Ν Ρόκας αξιόγραφα 1992 σ 95 επ

¹⁰⁵ Α Γεωργιάδη Γεν Αρχ 1997 σ 384

¹⁰⁶ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 79

¹⁰⁷ Σ Ψυχομάνη οπ π σ 212 και 246 Βλ ΕΝ/ΠΘ/ΤΕ 519/93 ΕΝ/ΠΘ/ΤΕ 5712/96 ΠΔ/ΤΕ 2360/95 και 569/96

¹⁰⁸ Δ Κλαβανίδου οπ π σ 62

προεξοφλητικό τόκο μεγαλύτερο σε σχέση με την ενεχυρίαση, που τον επιβαρύνει με τον τόκο που αντιστοιχεί στο ποσό του δανείου μέχρι την απόδοση του.¹⁰⁹

Η ενεχυρίαση της συναλλαγματικής μπορεί να γίνει με δυο τρόπους. Α) Κατά τις διατάξεις του Αστικού δικαίου αρθ 1211 ΑΚ, οπότε είναι δυνατή η ενεχυρίαση του εγγράφου (χαρτί) ως πράγματος με παράδοση του και συμφωνία μεταξύ οφειλέτη και δανειστή. Περιβεβλημένης του συμβολαιογραφικού τύπου η του ιδιωτικού εγγράφου βέβαιης χρονολογίας, ότι ο δανειστής αποκτά ενέχυρο στο χαρτί. Β) Με φανερή ενεχυρική οπισθογράφιση κατα το αρθ 19 Ν.5325/1932.¹¹⁰

Η ενεχυρική οπισθογράφιση είναι πιο πρόσφορη γιατί συντελείται με απλό τρόπο ανταποκρινόμενη στην ταχύτητα των συναλλαγών. Οι διατάξεις του Αστικού δικαίου για την ενεχυρίαση τίτλων εις διαταγή εφαρμόζονται, εφόσον συμβιβάζονται με την φύση της ενεχυρικής οπισθογράφισης. Για την σύσταση ενέχυρου με οπισθογράφιση απαιτείται κατά το αρθ 19 Ν 5325/1932 η προσθήκη ρήτρας, <<αξία λόγω ασφάλειας>> η <<αξία λόγω ενέχυρου>> και η παράδοση της συναλλαγματικής. Δεν απαιτείται η προβλεπόμενη στα αρθ 1247, 1248 ΑΚ αναγγελία.¹¹¹

Με την οπισθογράφιση αυτή ο υπερού δεν αποκτά την ιδιότητα του κυρίου της συναλλαγματικής, αλλά την ιδιότητα του ενεχυρούχου δανειστή που του παρέχει την εξουσία της προνομιακής ικανοποίησης του από το ποσό της συναλλαγματικής. Το δικαίωμα του αυτό είναι πάντως αυτοτελές και αυτόνομο.¹¹²

Σύμφωνα με το αρθ 19παρ1 Ν 5325/1932 ο υπερού μπορεί να ασκήσει όλα τα δικαιώματα του που απορρέουν από την συναλλαγματική, και συμβιβάζονται με την λόγω ενέχυρου οπισθογράφιση. Η άσκηση των δικαιωμάτων του είναι κατά τη νομολογία υποχρεωτική¹¹³ δεν δικαιούται όμως να προβεί σε άφεση χρέους ανανέωση συμβιβασμό. Τα δικαιώματα αυτά ανήκουν στον κύριο της συναλλαγματικής.¹¹⁴

Ο υπερού δεν δικαιούται να μεταβιβάσει περαιτέρω με οπισθογράφιση την συναλλαγματική, σε τέτοια περίπτωση θα ενεργεί ως πληρεξούσιος του δικαιοπαρόχου του. Η θέση του είναι ισχυρότερη απ' αυτήν του οπισθογράφου, ενώ αποκτά με παράγωγο τρόπο (παράγωγη δημιουργική κτήση), το δικαίωμα του είναι απαλλαγμένο από τις ενστάσεις που θα μπορούσαν να προβληθούν στον δικαιοπάροχο του αρθ 19παρ2 Ν 5325/1932

Η οπισθογράφιση λόγω ενέχυρου όπως αναφέρθηκε, παρέχει την εξουσία στον κομιστή για προνομιακή ικανοποίηση από το ποσό της συναλλαγματικής, με την έννοια αυτή έχει περιορισμένη μεταβιβαστική λειτουργία. Ο κομιστής μπορεί να ενεργήσει τα πάντα για την είσπραξη της συναλλαγματικής, πχ να εμφανίσει την συναλλαγματική για πληρωμή, να συντάξει διαμαρτυρικό, να προβεί στις αναγκαίες ειδοποιήσεις, να εισπράξει ολόκληρο το ποσό ακόμη και πριν τη λήξη του ασφαλιζόμενου χρέους.

Η μεταβιβαστική λειτουργία έχει ως αποτέλεσμα ο υπερού που αποκτά από μη δικαιούχο να νομιμοποιείται ως ενεχυρούχος δανειστής, εφόσον είναι καλόπιστος με αναλογική εφαρμογή του αρθ 16παρ2 Ν5325/1932. Η προστασία του εξασφαλίζεται όπως παρατηρήθηκε ήδη και με τον αποκλεισμό προβολής ενστάσεων. Η ενεχυρική οπισθογράφιση έχει νομιμοποιητική λειτουργία συνεπώς μαζί με την κατοχή του

¹⁰⁹ Βλ Α. Κιάντου-Παμππούκη Δίκαιο Αξιογράφων 4^η έκδοση 1997 σ 211 Γ. Βελέντζας Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων 1996 σ 291

¹¹⁰ Βλ Α. Αργυριάδης ενεχυρίασης συναλλαγματικής Αφιέρωμα στον Αλεξ. Ν Τσιριντάνη 1980 σ 212

¹¹¹ Α Κιάντου-Παμππούκη οπ π σ 213

¹¹² Α Κιάντου-Παμππούκη οπ π σ 213 ΕφΑθ 3884/1973 ΕΕΔ 1974. 394

¹¹³ ΕφΑθ 3884/1973 ΕΕΔ 1974.394

¹¹⁴ Γ. Βελέντζας οπ π σ 293

τίτλου δημιουργεί μαχητό τεκμήριο ότι ο υπερού είναι νόμιμος ενεχυρούχος δανειστής¹¹⁵.

Η οπισθογράφηση λόγω ενεχύρου αμφισβητείται αν έχει και εγγυητική λειτουργία. Κατά μια άποψη η οπισθογράφηση αυτή επειδή δεν έχει απόλυτη μεταβιβαστική λειτουργία σε περίπτωση μη πληρωμής, ο υπερού δεν μπορεί να ασκήσει το αναγωγικό του δικαίωμα κατά του μεταβιβάζοντος. Επικρατεί η αντίθετη άποψη στηριζόμενη σε αναλογική εφαρμογή του αρθ 15 Ν 5325/1932¹¹⁶.

Η ενεχυρίαση μπορεί να γίνει και χωρίς την προσθήκη ρήτρας ενεχύρου, πρόκειται για την καλυμμένη οπισθογράφηση κατά το αρθ 1211 ΑΚ. Η οπισθογράφηση αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται και από παράδοση της συναλλαγματικής στον δανειστή, δεν απαιτείται συμφωνία για σύσταση ενεχύρου, είναι όμως χρήσιμη για τον προσδιορισμό του ασφαλιζόμενου χρέους¹¹⁷.

Αν ο υπερού οπισθογραφήσει περαιτέρω την συναλλαγματική θα ενεργεί ως πληρεξούσιος, και ο δεύτερος αποκτών αν είναι καλής πίστης θα προστατεύεται από τις διατάξεις των αρθ 16παρ2 και 17 Ν 5325/1932. Δεν θα προβληθεί εναντίον του η ένσταση έλλειψης της εξουσίας διαθέσεως του υπερού που αφορά τις προσωπικές σχέσεις του με τον οπισθογράφο.

II. Ενεχυρίαση Επιταγής

Η επιταγή σε αντίθεση με την συναλλαγματική είναι κατά την ρύθμιση του Ν 5960/1933 μέσο πληρωμής, και όχι μέσο παροχής πίστωσης. Η επιταγή ως μέσο πληρωμής υπόκειται σε σύντομη προθεσμία εμφάνισης, (το αργότερο μέσα σε οκτώ ημέρες από την χρονολογία την αναγραφόμενη στον τίτλο ως ημερομηνία εκδόσεως αρθ 29παρ1 και 4 Ν 5960/1933), και συνεπώς δεν προσφέρεται για να χρησιμεύσει προς εξασφάλιση απαιτήσεως.¹¹⁸

Ο Ν 5960/1933 δεν περιέχει διατάξεις για την ενεχυρική οπισθογράφηση αντίστοιχες της διάταξης του αρθ 19 Ν 5325/1932. Γι' αυτό δεν επιτρέπεται η ενεχυρική οπισθογράφηση επιταγής.¹¹⁹ Η ενεχυρίαση επιταγής είναι πάντως δυνατή κατά τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου. Παρά την πρόνοια του νομοθέτη για διαφύλαξη της επιταγής αποκλειστικά ως μέσου πληρωμής συχνά χρησιμοποιείται ως μέσο παροχής πίστωσης με την έκδοση μεταχρονολογημένων επιταγών.

Σύμφωνα με το αρθ 11 Ν 1957/1991 μεταχρονολογημένες επιταγές που προσκομίζονται σε τράπεζες για ενεχυρίαση καταγράφονται σε πινάκια, στα οποία επιβάλλεται τέλος χαρτοσήμου 3% που υπολογίζεται στην συνολική αξία των καταχωριζόμενων σ' αυτά επιταγών.

Η ρύθμιση αυτή δεν συνιστά παρέμβαση του φορολογικού νομοθέτη¹²⁰ στις διατάξεις του Ν 5960/1933. Η ενεχυρίαση μεταχρονολογημένων επιταγών που προσκομίζονται στις τράπεζες μπορεί να γίνει κατά τις διατάξεις του Αστικού Δικαίου¹²¹.

Η) ΣΥΜΒΑΣΗ ΑΝΟΙΓΜΑΤΟΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

¹¹⁵ Ν Ρόκας οπ π σ 83

¹¹⁶ Γ Βελέντζας οπ π σ 293 ΑΠ 139/1955 ΕΕΝ 1955.543

¹¹⁷ Α Αργυριάδης οπ π σ 214

¹¹⁸ Α Κιάντου οπ π σ 368

¹¹⁹ Ν Ρόκας οπ π σ 149

¹²⁰ Γ Βελέντζας οπ π σ 296

¹²¹ Α Κιάντου-Παμπούκη οπ π σ 369

H1) Έννοια

Ανοιγμα πίστωσης είναι η σύμβαση με την οποία ο πιστοδότης αναλαμβάνει την υποχρέωση, να ενισχύει προσωρινά την αγοραστική δύναμη του πιστολήπτη κατά την βούληση του, για συμφωνημένο χρόνο μέχρι ορισμένο ποσό (πιστωτικό όριο), έναντι χρηματικού ανταλλάγματος.¹²² Με την σύμβαση αυτή η τράπεζα ενισχύει προσωρινά την αγοραστική δύναμη του πιστούχου, ήτοι την ικανότητα του προς απόκτηση των αναγκαίων αγαθών ή υπηρεσιών. Είτε αμέσως¹²³ με την απ'ευθείας παραχώρηση σ' αυτόν αγοραστικής δύναμης, είτε εμμέσως¹²⁴ με την ανάληψη υποχρέωσης έναντι του πιστολήπτη ή τρίτου, υποβοηθώντας τον να πιστωθεί από αλλού μέσω της εμπιστοσύνης που δείχνουν οι τρίτοι στην υπογραφή της δηλαδή στην εμπορική της πίστη.

Σύμφωνα με την διάταξη του αρθ 4 παρ 1 Ν.2076/1992 κατ'επάγγελμα χορήγηση δανείων επιτρέπεται μόνο από πιστωτικά ιδρύματα κατά συνέπεια πιστοδότης είναι πάντοτε τράπεζα. Αντικείμενο της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης είναι η παροχή πίστωσης. Ο όρος πίστωση δεν σημαίνει μόνο την σύμβαση αλλά και την δύναμη αυτής οφειλόμενη κύρια παροχή που συνίσταται στην ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης του πιστολήπτη που ενσωματώνεται είτε σε αυτούσιο χρήμα είτε σε λογιστικό χρήμα¹²⁵. Η παροχή πίστωσης γίνεται με αντάλλαγμα που συνίσταται σε τόκο ή προμήθεια.

H2) Οικονομική σημασία

I. Για τον πελάτη

Η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης έχει προορισμό να ικανοποιήσει μελλοντικές και μη δυνάμενες να προσδιορισθούν εκ των προτέρων χρηματικές ανάγκες του πελάτη. Ο πελάτης θα μπορούσε να προσφύγει σε δανεισμό για την εξεύρεση της αναγκαίας χρηματικής ποσότητας, πλην όμως θα επιβαρυνθεί με τόκο και ενδεχομένως να μην χρησιμοποιήσει εξ'ολοκλήρου το δάνεισμα, παρά τις αρχικές προβλέψεις του. Με την σύναψη της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης αποκτά απαίτηση για παροχή της πίστωσης στο μέλλον ανάλογα με τις ανάγκες του, χωρίς να βαρύνεται με τόκους παρά μόνο στην περίπτωση που λάβει την πίστωση και κατά τον χρόνο διάρκειας της. Μοναδική επιβάρυνση είναι η προμήθεια που καταβάλλει ως αντιστάθμισμα της υποχρέωσης της τράπεζας να έχει ακινητοποιημένο στο ταμείο της ένα ποσό της υπεσχημένης πίστωσης. Η προμήθεια αυτή είναι ελάχιστη σε σύγκριση με τον τόκο που θα κατέβαλε σε περίπτωση άμεσου δανεισμού¹²⁶.

II. Για την Τράπεζα

Η τράπεζα για την υπόσχεση περί παροχής πίστωσης που έχει αυτοτελή οικονομική αξία για τον πιστολήπτη λαμβάνει ως αντάλλαγμα προμήθεια. Σε περίπτωση δε εκπλήρωσης της υπόσχεσης με την παραχώρηση της πίστωσης η αντιπαροχή συνίσταται σε τόκο. Σημειωτέον ότι η ανωτέρω σύμβαση αποτελεί ενίοτε το

¹²² Βλ. Ι Βελέντζας Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων 1996 σ 161 Κ Παμπούκης Τραπεζικά Πιστωτικά Συμβάσεις 1962 σ 382. Π Μάζης Εμπράγματη εξασφάλιση Τραπεζών και ανωνύμων Εταιριών σ 65 Σ Ψυχομάνης Τραπεζικό δίκαιο Τραπεζικών συμβάσεων 1998 σ 254

¹²³ Η άμεση παραχώρηση αγοραστικής δύναμης παίρνει την μορφή λχ. Της προεξόφλησης πιστωτικών τίτλων, του απλού χρηματικού δανείου, της προκαταβολής με ενέχυρο τίτλους.

¹²⁴ Η έμμεση πίστωση γίνεται με την μορφή λχ της αποδοχής ή τριτεγγύησης συν/κών η την έκδοση εγγυητικής επιστολής.

¹²⁵ Βλ. Μ. Σταθόπουλος Γεν Ενοχ Δικ Α 1993 σ 189

¹²⁶ Βλ. Κ Παμπούκης οπ.π σ 74 Ι Βελέντζας οπ.π σ 163 Π Μάζης οπ.π σ 64

οικονομικό βάθρο της σύμβασης διεξαγωγής δοσοληψιών του πελάτη από την τράπεζα για την οποία καταβάλλεται προμήθεια¹²⁷.

III. Για την εθνική Οικονομία

Η διεξαγωγή δοσοληψιών του πελάτη από την τράπεζα πραγματοποιείται και χωρίς την χρήση αυτούσιου χρήματος. Με απλές λογιστικές εγγραφές στα βιβλία της τράπεζας κατά την εκτέλεση εντολών γύρου ή την χρήση επιταγών. Η αποφυγή χρησιμοποίησεως αυτούσιου χρήματος έχει σημασία όχι μόνο για τις δοσοληψίες, αλλά και για τις πιστώσεις τις οποίες διευκολύνει χωρίς να είναι απαραίτητο, η τράπεζα να διατηρεί στο ταμείο της ποσά ανάλογα προς τις πιστώσεις που παρέχει.¹²⁸

H3) Νομική φύση

Αναφορικά με τη νομική φύση της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης έχουν υποστηριχτεί διάφορες απόψεις. Είναι δε αυτονόητο ότι αυτή η διαφοροποίηση έχει πρακτική αξία διότι από την θέση την οποία θα λάβει κάποιος εξαρτάται η λύση του προβλήματος για το εφαρμοστέο στην σύμβαση δίκαιο. Έτσι υποστηρίζεται ότι πρόκειται .

Α) Για σύμβαση πλαίσιο που αποσκοπεί στην ρύθμιση των αμοιβαίων υποχρεώσεων (υποχρέωση παραχώρησης πίστωσης – υποχρέωση περάτωσης της πίστωσης και καταβολής ανταλλάγματος), που είναι αναγκαίες για την ομαλή λειτουργία της σύμβασης. Προς εκπλήρωση των υποχρεώσεων απαιτείται η σύναψη ειδικότερων εκτελεστικών συμβάσεων (π.χ σύμβαση αποδοχής συν/κής). Των οποίων τόσο η ανάγκη κατάρτισης όσο και το περιεχόμενο καθορίζονται βάσει των αναγκών του πιστολήπτη.¹²⁹

Β) Συναινετικό δάνειο¹³⁰ ρυθμιζόμενο από τις διατάξεις του ΑΚ (αρθ 806-809) εκτός από το αρθ 808 εδ β ΑΚ¹³¹. Το δάνειο δεν ανταποκρίνεται πλήρως στην φύση της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης, είναι έννοια ευρύτερη δεδομένου ότι αντικείμενο δανείου είναι όχι μόνο χρήματα αλλά γενικά αντικαταστατά πράγματα. Το χρηματικό δάνειο αποτελεί άμεση πίστωση αλλά δεν καλύπτει και την έμμεση πίστωση.

Γ) Αποτελεί κατ' αρχήν σύμβαση πίστωσης¹³² που εμφανίζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά απ' αυτά συναντώνται και σε άλλες πιστωτικές συμφάσεις όπως ο συναινετικός χαρακτήρας και ότι ο πιστοδότης είναι πάντοτε τράπεζα. Αναγκαία και αποκλειστικά σ' αυτή χαρακτηριστικά είναι, η ελαστικότητα δηλαδή η εξουσία που έχει ο πελάτης να αποφασίζει περί του εάν πότε και κατά ποια έκταση η ενδεχομένως και υπό ποιους όρους θα εκτελεσθεί η πίστωση.¹³³ Η δυνατότητα επανειλημμένης εκτέλεσης, και η κίνηση της μέσω αλληλόχρεου λογαριασμού . Η υπόσχεση της τράπεζας περί παροχή πίστωσης στο μέλλον έχει οικονομική αξία για τον πιστολήπτη, που υποχρεούται σε καταβολή αυτοτελούς ανταλλάγματος ανεξαρτήτως εκτέλεσης της υπόσχεσης.¹³⁴

H4) Νομοθετική ρύθμιση

¹²⁷ Κ Παμπούκη οπ.π σ79 I Βελέντζα οπ.π σ164 Π Μάζη οπ.π σ 64

¹²⁸ Κ Παμπούκη οπ.π σ78 I Βελέντζα οπ.π σ 164 Π Μάζη οπ.π σ65

¹²⁹ Βλ. Α Γεωργιάδη Γεν Αρχ Εκδ β 1997 σ 352 I Βελέντζας οπ.π σ165

¹³⁰ Βλ. Βουζίκας Ερμ ΑΚ αρθ 806-809 αρ 78-79 Πολ Πρ Βολ 259/1986 ΕΕμπΔ 1998.237

¹³¹ ΕφΘ 1197/1992 Ε Τραπ Δ 1993. 385

¹³² Κ Παμπούκη οπ.π σ 401

¹³³ Εκτελείται με διάφορους τρόπους βλ αναλυτικά I Βελέντζα οπ.π σ73

¹³⁴ I Βελέντζας οπ.π σ 165 Π Μάζης οπ.π σ 69 Κ Παμπούκης οπ.π σ402

Ορθότερη φαίνεται η άποψη ότι αποτελεί σύμβαση πλαίσιο¹³⁵ που εξυπηρετεί μια διαρκή έννομη σχέση (πιστωτική σχέση), στα πλαίσια της οποίας καταρτίζονται ποικίλες πιστωτικές συμβάσεις. Εξαιτίας του πιστωτικού της προσανατολισμού εφαρμόζονται αναλογικά οι διατάξεις περί δανείου του ΑΚ που είναι η μόνη ρυθμισμένη πιστωτική σύμβαση. Καλείται ελλείψει άλλων διατάξεων να καλύψει τα κενά που εμφανίζονται στην ρύθμιση ζητημάτων πιστωτικών συμβάσεων.¹³⁶ Εφαρμογή έχουν και μεμονωμένες διατάξεις του ΝΔ της 17.7/13.8.1923 στα κεφάλαια ΣΤ και που προβλέπουν σχετικά με την εξασφάλιση μ'ένεχυρο και υποθήκη των πιστώσεων.¹³⁷

H5) Κατάρτιση της σύμβασης

Η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης καταρτίζεται με μόνη την σύμπτωση των δηλώσεων βουλήσεως των συμβαλλομένων χωρίς να είναι απαραίτητη η τήρηση τύπου. Πρέπει όμως να διευκρινισθεί ότι η αρχή του άτυπου αρθ 158 ΑΚ αφορά την σύμβαση πλαίσιο. Αντίθετα οι δικαιοπραξίες προς εκτέλεση της ανωτέρω σύμβασης, περιβάλλονται τον τύπο που απαιτείται από τις ειδικές προς αυτές διατάξεις πχ η πίστωση τριτεγγύησης, θα γίνει σύμφωνα με τον αναγκαίο τύπο για την δημιουργία ενοχής από τριτεγγύηση που προβλέπεται στο αρθ 31 Ν. 5325/1932.¹³⁸

Το αρθ 50 παρ 1 σε συνδυασμό με το αρθ 48 περ α του ΝΔ της 17.7/13.8.1923 επιβάλλει την σύναψη ανοίγματος πίστωσης με συμβολαιογραφικό έγγραφο, καθώς και το αρθ 67 του ως άνω ΝΔ επιβάλλει το συμβολαιογραφικό έγγραφο για την μετατροπή απλού χρεολυτικού δανείου σε ενυπόθηκο άνοιγμα πίστωσης. Η απόκλιση αυτή από την αρχή του άτυπου της σύμβασης είναι φαινομενική. Όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των παραπάνω διατάξεων με το αρθ 57 του ΝΔ από το σκοπό του οποίου συνάγεται ότι η επιβολή συμβολαιογραφικού εγγράφου είναι απαραίτητη για την δημιουργία εκτελεστού τίτλου. Εν όψει λοιπόν τούτου η σύνταξη συμβολαιογραφικού εγγράφου δεν αποτελεί συστατικό τύπο κατά το αρθ 57.¹³⁹

I. Υποκείμενα

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω και κατά την διάταξη του αρθ 4 Ν 2076/92 πιστοδότης είναι πάντοτε τράπεζα, η άλλος πιστωτικός οργανισμός (Ν. 1667/1986 αρθ 5 παρ1) που ενεργεί κατ'επάγγελμα πιστωτικές εργασίες. Ο νομοθέτης στο αρθ 4 Ν 2076/92 εκφράστηκε στενότερα απ'ότι αρμόζει στον σκοπό του νόμου (έλεγχος των πιστώσεων στην οικονομία), γι' αυτό απαιτείται επέκταση του πεδίου εφαρμογής του τελολογικά επιβαλλόμενη ώστε να καλύψει και το άνοιγμα πίστωσης.

Πιστολήπτης πελάτης μπορεί να είναι είτε νομικό είτε φυσικό πρόσωπο. Αν πρόκειται για φυσικό πρόσωπο θα πρέπει να έχει πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα. Η λήψη της πίστωσης και η υποχρέωση περάτωσης της στο μέλλον έχει δυσμενείς περιουσιακές συνέπειες, που μπορεί να οδηγήσουν σε πλειστηριασμό της περιουσίας του οφειλέτη σε περίπτωση μη επαλήθευσης των προβλέψεων του για επιστροφή της πίστωσης. Η συνομολόγηση της σύμβασης και η λήψη της πίστωσης προϋποθέτει μεγάλη περίσκεψη, που στερούνται ανήλικα πρόσωπα και πρόσωπα που έχουν τεθεί σε δικαστική συμπαράσταση υπό τις προϋποθέσεις του Ν 2447/96(1666-1688 ΑΚ).¹⁴⁰

¹³⁵ Βλ. και παραπ. Σημ 34

¹³⁶ Σ Ψυχομανη οπ.π σ 255

¹³⁷ Ι Βελέντζας οπ.π σ166 Σ Ψυχομάνη οπ.π σ 256

¹³⁸ Κ Παμπούκη οπ.π σ 67

¹³⁹ Κ Παμπούκη οπ.π σ 410 διαφοροποιημένος ο Π Μάζης οπ.π σ41-42 και 67

¹⁴⁰ Κ Παμπούκη οπ.π σ 415 Ι Βελέντζα οπ.π σ 166

II. Αντικείμενο

Σκοπός τον οποίο επιδιώκει ο πελάτης με την κατάρτιση της σύμβασης, είναι η απόκτηση της πεποίθησης ότι θα λάβει την πίστωση όταν την χρειασθεί ανάλογα με τις ανάγκες του . Η πίστωση αποτελεί το αντικείμενο της παροχής του πιστοδότη . Η πίστωση υπό την έννοια της ενίσχυσης της αγοραστικής δύναμης ενσωματώνεται στο χρήμα. Από το χρήμα ως ενσώματο αντικείμενο (χαρτονομίσματα-μεταλλικά νομίσματα), έχει απομακρυνθεί η πίστωση και έχει συνδεθεί και με άλλα μέσα πληρωμή χωρίς υλική υπόσταση πχ επιταγές ,καταθέσεις όψεως¹⁴¹ που μπορούν να αναληφθούν κάθε στιγμή το καλούμενο λογιστικό χρήμα . Αν η πίστωση συμφωνήθηκε με αντάλλαγμα που είναι και το συνήθως συμβαίνον ,αντικείμενο της παροχής του πιστολήπτη αποτελεί ο τόκος πλέον προμήθειας, αν συνδυάζεται το άνοιγμα πίστωσης με σύμβαση διεξαγωγής δοσοληψιών.¹⁴²

H6) Είδη

I. Άμεση πίστωση

Η πίστωση εμφανίζεται στις τραπεζικές συναλλαγές με διαφορετικές μορφές . Αναλύοντας τις μορφές αυτές θα διαπιστώσουμε ότι υπάρχουν δύο διαφορετικά είδη πιστώσεων ,και τα δύο επιδιώκουν την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης του πελάτη με την χρήση διαφορετικών μέσων . Στην άμεση πίστωση ο σκοπός της εκπληρώνεται με την απ' ευθείας παραχώρηση αγοραστικής δύναμης από την τράπεζα στον πελάτη. Περιπτώσεις άμεσης πίστωσης είναι κυρίως :¹⁴³

- i. Η μεταβίβαση χρηματικού ποσού και απόδοση του μετά απ' ορισμένο χρόνο πχ η παροχή απλού δανείου η με ενέχυρο τίτλους .
- ii. Η πραγματοποίηση δαπανών από την τράπεζα για λογ/μο του πελάτη και απόδοση τους σε μεταγενέστερο χρόνο πχ η αγορά τίτλων για λογ/μο του πελάτη με πίστωση του τιμήματος .
- iii. Η προεκπλήρωση από την τράπεζα της παροχής της και μετάθεση του ληξιπρόθεσμου της αντιπαροχής στο μέλλον πχ η πώληση τίτλων στον πελάτη με πίστωση του τιμήματος .

II. Έμμεση πίστωση

Η έμμεση πίστωση επιδιώκει την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης του πελάτη με την ανάληψη υποχρέωσης από την τράπεζα έναντι του πελάτη η τρίτου. Βοηθάει έτσι τον πελάτη να ανεύρει πίστωση από άλλον η να αποφύγει την δέσμευση αγοραστικής του δύναμης . Η ανάληψη της υποχρέωσης χρησιμεύει αφ' ενός προς ενίσχυση της φερεγγυότητας του πελάτη, μέσω της εμπιστοσύνης των τρίτων στην υπογραφή της τράπεζας ώστε να λάβει από τους τρίτους την πίστωση, αφ' ετέρου χρησιμεύει ως εγγυοδοσία απαλλάσσοντας τον πελάτη να καταθέσει χρηματική εγγύηση και να δεσμεύσει αγοραστική του δύναμη . Μορφές αυτής της πίστωσης είναι η πίστωση αποδοχής συναλλαγματικής, η τριτεγγύηση και έκδοση εγγυητικών επιστολών . Ο σκοπός της έμμεσης πίστωσης εκπληρώνεται χωρίς η τράπεζα να διαθέσει απ' ευθείας χρηματικό ποσό προσωρινά ενδεχομένως και οριστικά αν περατωθεί η πίστωση.¹⁴⁴

¹⁴¹ Μ Σταθόπουλο οπ π σ 189

¹⁴² Κ Παμπούκη οπ.π σ 83

¹⁴³ Κ Παμπούκη οπ.π σ 85

¹⁴⁴ Κ Παμπούκη οπ.π σ 87

H7) Λειτουργία

I. Υποχρεώσεις τράπεζας- πιστοδότη

Προϋπόθεση για την επίτευξη του σκοπού της σύμβασης είναι η από τον πιστοδότη δημιουργία και διατήρηση των συνθηκών εκείνων, που επιτρέπουν την ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης του πιστολήπτη για ορισμένο χρονικό διάστημα. Η δημιουργία και διατήρηση των συνθηκών προϋποθέτει ορισμένη ενέργεια του πιστοδότη που αποκαλούμε πράξη παραχώρησης της πίστωσης. Με αυτήν την πράξη αρχίζει να εκπληρώνεται η παροχή του και το αποτέλεσμα της θα πρέπει να διατηρηθεί μέχρι την λήξη του χρόνου της πίστωσης. Η ενέργεια αυτή στην άμεση πίστωση συνίσταται στην απευθείας διάθεση αγοραστικής δύναμης, που συνεπάγεται στέρηση της απόλαυσης του αντίστοιχου ποσού της πίστωσης από την τράπεζα. Η στέρηση αυτή αντισταθμίζεται από την υποχρέωση του πιστολήπτη να καταβάλει τόκο.¹⁴⁵

Η παραχώρηση έμμεσης πίστωσης συνίσταται στην ανάληψη υποχρέωσης από την τράπεζα, προς ενίσχυση της πίστης του πελάτη για εξεύρεση από αλλού αγοραστικής δύναμης. Η παραχώρηση δεν επιφέρει στέρηση του ποσού της αγοραστικής δύναμης του πιστοδότη, δεν υποχρεούται η τράπεζα καθ'όλη την διάρκεια της πίστωσης να διαθέσει απ'ευθείας αγοραστική δύναμη. Τέτοια διάθεση μπορεί να προκύψει ως αποτέλεσμα ανώμαλης εξέλιξης της ενοχής.¹⁴⁶ Η υπόσχεση στην οποία προβαίνει η τράπεζα με την σύναψη της σύμβασης, δεν είναι μόνο το μέσο του οδηγεί στην επίτευξη του σκοπού της. Η τράπεζα υποχρεούται να παρέχει την βεβαίωση στον πελάτη, ότι η συμφωνηθείσα πίστωση θα είναι στην διάθεση του οποτεδήποτε. Είναι αυτοτελής υποχρέωση της τράπεζας ανεξάρτητα από την πραγματική παροχή της πίστωσης και για την οποία οφείλεται ως αντάλλαγμα προμήθεια.¹⁴⁷

II. Υποχρεώσεις πελάτη-πιστολήπτη

Η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης επιδιώκοντας την προσωρινή ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης, δημιουργεί υποχρέωση στον πιστολήπτη προς περάτωση της πίστωσης. Η υποχρέωση αυτή δεν γεννιέται αμέσως, εξαιτίας δε του συναινετικού¹⁴⁸ χαρακτήρα της σύμβασης τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της παραχώρησης της πίστωσης. Η παροχή αυτή δεν παρίσταται ευθύς εξ'αρχής ως αντάλλαγμα της παροχής της τράπεζας, δεν αποτελεί τον σκοπό χάριν του οποίου η τράπεζα υπόσχεται την παραχώρηση της πίστωσης. Είναι παρεπόμενη υποχρέωση και η εκπλήρωση της συνίσταται στην απόδοση της ληφθείσας αγοραστικής δύναμης, πχ αυτούσιου χρηματικού ποσού η με τραπεζική μεταφορά-λογιστικό χρήμα και τείνει απλώς σε περάτωση και εκκαθάριση της πιστωτικής σχέσης.

Κύρια υποχρέωση του πιστολήπτη είναι η παροχή ανταλλάγματος με την μορφή τόκου η προμήθειας. Τόκος είναι ποσότητα χρημάτων-αγοραστική δύναμη που ο πιστολήπτης ανέλαβε την υποχρέωση να αποδώσει στην τράπεζα. Τόκος παρέχεται σε περίπτωση άμεσης πίστωσης για την χρήση της παραχωρηθείσας αγοραστικής δύναμης. Η ρύθμιση του τόκου γίνεται στο γενικό μέρος του ενοχικού δικαίου. Η

¹⁴⁵ Κ Παμπούκη οπ.π σ 134 επ. Ι Βελέντζα οπ.π σ169

¹⁴⁶ Εν'όψει της ελευθερίας των συμβάσεων αρθ 361 ΑΚ μπορεί να συμφωνηθεί ότι η τράπεζα οφείλει να εκπληρώσει την υποχρέωση της με δικά της χρηματικά μέσα

¹⁴⁷ Κ Παμπούκη οπ.π σ 387 επ

¹⁴⁸ Μ Σταθόπουλο οπ.π σ 232

οφειλή τόκου δεν είναι αυτοτελής αλλά παρεπόμενη οφειλή δεν μπορεί να υπάρξει ανεξάρτητα από την οφειλή κεφαλαίου.¹⁴⁹

Η αντίληψη όμως αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή, και στη σύμβαση ανοίγματος άμεσης πίστωσης που καταρτίζεται ευθύς εξ'αρχής ως αμφοτεροβαρής . Ο πιστοδότης προβαίνει σε παραχώρηση αγοραστικής δύναμης προσδοκώντας να αποκτήσει ως συμβατικό κέρδος τόκους. Κατά συνέπεια κύρια παροχή του πιστολήπτη δεν είναι η περάτωση της πίστωσης αλλά η καταβολή τόκων. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι αν ο πιστολήπτης προβεί σε πρόωρη επιστροφή του κεφαλαίου αρθ 324 ΑΚ ο τόκος οφείλεται για ολόκληρο τον συμφωνηθέντα χρόνο. Η πρόωρη καταβολή του κεφαλαίου δεν συνεπάγεται απόσβεση του τόκου. Ο χρόνος παροχής έχει τεθεί προς εξυπηρέτηση και των συμφερόντων του πιστοδότη που υπολογίζει στους τόκους του συμβατικού¹⁵⁰ χρόνου .

Η προμήθεια ως αυτοτελές αντάλλαγμα ανακύπτει στην σύμβαση ανοίγματος έμμεσης πίστωσης . Η προμήθεια είναι η αμοιβή της τράπεζας για την ανάληψη υποχρέωσης υπέρ του πιστολήπτη η τρίτου προς εξεύρεση αγοραστικής δύναμης , αποτελεί αποζημίωση του πιστοδότη για την δέσμευση της αγοραστικής¹⁵¹ του δύναμης, και την εξασφάλιση ετοιμότητας του για εκπλήρωση της αναλαμβανόμενης υποχρέωσης . Στο άνοιγμα άμεσης πίστωσης για το μέρος της πίστωσης που έχει αναληφθεί, η προμήθεια που παρέχεται πλέον του οφειλόμενου τόκου,παρίσταται ως πρόσθετο αντάλλαγμα .Ενώ για το μέρος της πίστωσης που δεν έχει εκτελεσθεί η καταβαλλόμενη προμήθεια έχει αυτοτελή χαρακτήρα. Η σημασία του χαρακτηρισμού της προμήθειας έγκειται στην εφαρμογή του αρθ 293 παρ 1 ΑΚ όπου η πρόσθετη προμήθεια λογίζεται ως τόκος, προς εύνοια του πιστολήπτη προκειμένου να μην καταστρατηγείται το αρθ 294 ΑΚ για το ανώτατο ύψος δικαιοπρακτικού τόκου. Στην αυτοτελή προμήθεια δεν εφαρμόζονται οι παραπάνω διατάξεις και έχει εφαρμογή η γενική διάταξη του αρθ 179 ΑΚ¹⁵² .

H8) Ανώμαλη εξέλιξη της σύμβασης

I. Μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων της τράπεζας-Πιστοδότη

Η κατάρτιση της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης δημιουργεί υποχρεώσεις (υποχρέωση παραχώρησης της πίστωσης- υποχρέωση προς περάτωση της πίστωσης – αντάλλαγμα) για τα συμβαλλόμενα μέρη,και κάθε μέρος οφείλει να εκπληρώσει όλες τις υποχρεώσεις που ανέλαβε ,εμπρόθεσμα και με τον προσήκοντα τρόπο. Σε περίπτωση επομένως που ο πιστοδότης αθετεί την υποχρέωση του ανακύπτει το ζήτημα ευθύνης του απέναντι στον πιστολήπτη . Εφόσον είναι σύμβαση ενοχική – υποσχετική-αμφοτεροβαρής ,η εκ μέρους του πιστοδότη μη (η πλημμελής η καθυστερημένη) εκπλήρωση των υποχρεώσεων του, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με βάση τις γενικές διατάξεις που αναφέρονται στην εκπλήρωση των ενοχών γενικά αλλά και των αμφοτεροβαρών συμβάσεων .

Αδυναμία παροχής μπορεί να υπάρξει μόνο στις ενοχές είδους και στις ενοχές γένους μετά την εξειδίκευση τους, γίνεται δεκτό¹⁵³ ότι στις χρηματικές παροχές δεν νοείται αδυναμία .Η οικονομική δυσχέρεια δεν αποτελεί αδυναμία και δεν απαλλάσσει τον οφειλέτη πιστοδότη. Στο χώρο των τραπεζικών συναλλαγών είναι

¹⁴⁹ Μ Σταθόπουλο ο.π.σ 204 Α. Γεωργιάδης Ενοχικό δίκαιο Γεν Μερ εκδ 1999 σ 193

¹⁵⁰ Μ Σταθόπουλο Γεν Ενοχ Δικ Α2 εκδ 1996 σ12

¹⁵¹ Πρόκειται για την καλούμενη στην τραπεζική πρακτική <<προμήθεια αδράνειας η δέσμευσης κεφαλαίων >> Βλ. Π Μάζη ο.π.σ 65

¹⁵² Κ Παμπούκη ο.π.σ 172 επ

¹⁵³ Μ Σταθόπουλο Α2 ο.π.σ 67 Α Γεωργιάδη ο.π.σ 257

ενδεχόμενο να δημιουργηθούν καταστάσεις που καθιστούν αδύνατη την παροχή πχ σε περίπτωση έμμεσης πίστωσης, ο πιστοδότης καθίσταται αφερέγγυος ώστε η υπογραφή του να μην γίνεται δεκτή στις συναλλαγές .

Στο άνοιγμα πίστωσης δεν εφαρμόζεται το αρθ 345 ΑΚ που υποχρεώνει τον οφειλέτη σε καταβολή τόκων υπερημερίας, ως αποζημίωση του δανειστή για την στέρηση απόλαυσης της αγοραστικής του δύναμης . Αφ' ενός στο άνοιγμα άμεσης πίστωσης η αγοραστική δύναμη παραχωρείται προσωρινά, και δεν ανήκει κατά κυριότητα στον δανειστή πιστολήπτη αλλά στον οφειλέτη πιστοδότη , αφ' ετέρου αν είναι έμμεση, η πίστωση συνίσταται στην ανάληψη υποχρέωσης με την παροχή υπογραφής του πιστοδότη.¹⁵⁴

II. Μη εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πελάτη-πιστολήπτη

Η υποχρέωση του πιστολήπτη προς περάτωση της πίστωσης είναι χρηματική, και διέπεται από τις γενικές διατάξεις περί υπερημερίας και καθυστέρησης προς εκπλήρωση υποχρέωσης . Σύμφωνα με το αρθ 345 εδ α ΑΚ σε περίπτωση υπερημερίας του πιστολήπτη ο πιστοδότης δικαιούται να απαιτήσει τόκο υπερημερίας. Στο δεύτερο εδάφιο ορίζεται ότι ο πιστοδότης αν αποδείξει και άλλη θετική ζημία εξαιτίας της καθυστέρησης, μπορεί να την απαιτήσει εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στο νόμο. Η επιφύλαξη αυτή παραπέμπει στο αρθ 808 εδ α ΑΚ που εφαρμόζεται και στην σύμβαση ανοίγματος πίστωσης.¹⁵⁵

Η ευθύνη του πιστολήπτη λόγω μη εκπλήρωσης της κύριας υποχρέωσης του, για καταβολή ανταλλάγματος (τόκου-προμήθειας) καθορίζεται από τις γενικές διατάξεις για την εκπλήρωση αμοτεροβαρών συμβάσεων . Μικρή πρακτική εφαρμογή έχουν οι διατάξεις για την ένσταση μη εκπλήρωσης της σύμβασης αρθ 374-378 ΑΚ κατά το συνήθως συμβαίνον ο τόκος καταβάλλεται στην λήξη του χρόνου της πίστωσης, η κατά το πέρασ βραχύτερων χρονικών διαστημάτων. Μικρής σημασίας είναι και οι διατάξεις περί αδυναμίας παροχής αρθ 335 επ ΑΚ για τους λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω.¹⁵⁶

H9) Λήξη της σύμβασης ανοίγματος πίστωσης

I. Λόγοι αυτοδίκαιης λύσης

Η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης λήγει με την πάροδο του συμβατικού χρόνου. Σε περίπτωση που δεν έχει καθορισθεί ο χρόνος λήξης της σύμβασης μπορεί να συνάγεται από τις περιστάσεις, πχ στο άνοιγμα έμμεσης πίστωσης όπου η λήξη της συμπίπτει με την λήξη της υποχρέωσης που ανέλαβε η τράπεζα έναντι του τρίτου. Η αοριστία του χρόνου της πίστωσης είναι φαινόμενο σύνηθες στις ελαστικές πιστωτικές συμβάσεις .

Γεννάται το ερώτημα αν μπορεί μονομερώς να λυθεί η σύμβαση, η ποια η επίδραση ορισμένων γεγονότων κατά την διάρκεια της σύμβασης και σχετικά με την λήξη της. Η κείμενη νομοθεσία με εξαίρεση τα αρθ 47 παρ 2 και 65 παρ 2 του ΝΔ 17.7./13.8.1923 δεν περιέχει διατάξεις που να δίδουν απάντηση στα ανωτέρω ερωτήματα. Το νομοθετικό αυτό κενό θα καλυφθεί με αναλογική εφαρμογή διατάξεων που διέπουν παρεμφερείς ρυθμισμένες διαρκείς συμβάσεις, όπως πχ η εντολή, η εταιρία, η σύμβαση εργασίας κλπ. Λύση της σύμβασης επιφέρει η πραγματοποίηση του σκοπού της και η πλήρωση διαλυτικής αίρεσης.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Κ Παμπούκη οπ.π σ 113

¹⁵⁵ Κ Παμπούκη οπ.π σ157

¹⁵⁶ Κ Παμπούκη οπ.π σ 167

¹⁵⁷ Κ Παμπούκη οπ.π σ 425 Ι Βελέντζα οπ π σ 171

Η παραχώρηση ολόκληρου του ποσού της πίστωσης δεν επιφέρει την λύση της, αν η σύμβαση έχει συμφωνηθεί ως ανακυκλούμενη πίστωση οπότε μερική περάτωση αναβιώνει το πιστωτικό όριο. Αν η πίστωση είναι μη ανακυκλούμενη με την παραχώρηση καταργείται αυτό το δικαίωμα το πιστολήπτη, όχι όμως και τα δικαιώματα που απορρέουν από την ελαστικότητα της σύμβασης πχ για τμηματική καταβολή της ληφθείσας πίστωσης .

Αν η σύμβαση εξυπηρετείται από ανοικτό λογαριασμό¹⁵⁸ τα περιοδικά κλεισίματα του, δεν θεωρούνται λόγοι αυτοδίκαιης λήξης της. Ούτε γεννιέται αξίωση απόδοσης για το προσωρινό κατάλοιπο που αποτελεί κονδύλι του λογ/μου της νέας περιόδου.

Η σύμβαση λήγει με το θάνατο¹⁵⁹ ή την αφάνεια¹⁶⁰ του πιστολήπτη, όπως επίσης και μετά την εκκαθάριση του νομικού προσώπου της τράπεζας ή της πιστολήπτριας εταιρείας. Είναι δυνατό να έχει συμφωνηθεί ότι η επέλευση του θανάτου ή της αφάνειας δεν θα επιφέρει λύση της σύμβασης, η οποία θα συνεχίζεται από τους κληρονόμους αρθ 1710 ΑΚ, ή αν πεθάνει ο πιστολήπτης συμφωνείται με τους κληρονόμους να παραταθεί η πιστωτική σχέση . Η υποβολή του πιστολήπτη σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης¹⁶¹ αρθ 1666 επ ΑΚ με αποτέλεσμα την στέρηση ή τον περιορισμό της δικαιοπρακτικής του ικανότητας αρθ 1681 εδ α ΑΚ κατά την διάρκεια της σύμβασης

Η λύση της σύμβασης επέρχεται με την πτώχευση του πιστοδότη. Για τις συνέπειες της πτώχευσης του πιστολήπτη έχουν υποστηριχθεί διάφορες απόψεις . Κατά μια άποψη η πτώχευση του πιστολήπτη ιδρύει δικαίωμα καταγγελίας για σπουδαίο λόγο υπέρ της τράπεζας. Ο σύνδικος έχει την δυνατότητα να αποτρέψει την λύση της σύμβασης με την παροχή ασφάλειας .Μια άλλη άποψη υποστηρίζει ότι η πίστωση στηρίζεται στην συνεργασία με τον πελάτη και την εμπιστοσύνη που εμπνέει το πρόσωπο του στην τράπεζα, ώστε η υποκατάσταση από τον σύνδικο να μην επιτρέπεται.

II. Λύση της σύμβασης με καταγγελία

Η καταγγελία επιτρέπει στους συμβαλλόμενους να επιφέρουν μονομερώς την λύση σύμβασης αόριστης ή ορισμένης διάρκειας . Το δικαίωμα αυτό δεν ρυθμίζεται κατά τρόπο γενικό στον ΑΚ, η ρύθμιση του είναι διασκορπισμένη στα κεφάλαια του ειδικού ενοχικού δικαίου καθώς και στην σχετική ειδική νομοθεσία¹⁶² . Η καταγγελία της σύμβασης¹⁶³ (τακτική ή αναιτιολόγητη) αόριστης διάρκειας ρυθμίζεται από το αρθ 112 παρ 2 εδ β του ΕισΝΑΚ και τις διατάξεις των άρθρων 47 παρ 2 και 65 παρ 2 του ΝΔ 17.7./13.8.1923 οι οποίες αναφέρονται σε ασφαλισμένο με ενέχυρο ή υποθήκη άνοιγμα πίστωσης . Για την ταυτότητα του νομικού λόγου, θα πρέπει να γίνει αναλογική εφαρμογή τους σε κάθε περίπτωση ανοίγματος πίστωσης και αναγνώριση του δικαιώματος αυτού και υπέρ του πιστολήπτη

Η έκτακτη ή αιτιολογημένη¹⁶⁴ καταγγελία απαιτεί την συνδρομή σπουδαίου λόγου που άλλοτε είναι απρόθεσμη και άλλοτε ισχύει μετά από προθεσμία . Σπουδαίοι λόγοι αποτελούν περιστατικά που καθιστούν κατά την καλή πίστη επαχθή την διατήρηση της σύμβασης . Τέτοια περιστατικά είναι ιδίως η μείωση της

¹⁵⁸ Βλ. Π Φίλιο Ενοχικό Δίκαιο ειδικό μέρος β' τόμος 1998 σ 111

¹⁵⁹ Πολ Πρωτ Πειρ 854/1992 ΕΕμπΔ 1994.43

¹⁶⁰ Εφ Πειρ 908/1986 ΕΕμπΔ 1987.377

¹⁶¹ Βλ. Ι Βελέντζα οπ π σ 171

¹⁶² Α Γεωργιάδη οπ.π σ 525

¹⁶³ Κ Παμπούκη οπ π σ 430 Ι Βελέντζα οπ π σ 172 Σ Ψυχομάνη οπ π σ 261 Εφ Αθ 6450/1985 ΕΕμπΔ 1986.604

¹⁶⁴ Α Γεωργιάδη οπ π σ 527 Κ Παμπούκη οπ π σ 432

περιουσίας του πελάτη η της αξίας της ασφάλειας, ώστε να τίθενται σε κίνδυνο η απαίτηση της τράπεζας για περάτωση της πίστωσης η περιστατικά που βάσει της σύμβασης έχουν αναχθεί σε σπουδαίους λόγους¹⁶⁵. Πρέπει όμως να σημειωθεί ότι δικαίωμα καταγγελίας για σπουδαίο λόγο χωρίς προθεσμία αναγνωρίζεται πλέον σε κάθε διαρκή σύμβαση¹⁶⁶.

Θ) ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΠΑΓΟΡΕΥΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΩΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Θ1) Γενικά

Η διάκριση των πιστωτικών εργασιών σε ενεργητικές (παροχή πιστώσεων) και παθητικές (αποδοχή καταθέσεων) είναι σημαντική. Η τράπεζα για να ανταποκριθεί στη ζήτηση πιστώσεων δεν χρησιμοποιεί μόνο ίδια κεφάλαια αλλά αντλεί μεγάλο μέρος των κεφαλαίων της από τις καταθέσεις του κοινού. Η τράπεζα δεν μπορεί να δεσμεύει ούτε να διακινδυνεύει τα κεφάλαια αυτά σε επισφαλείς πιστώσεις, πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος της αδυναμίας απόδοσης τους.

Η διασφάλιση της απόδοσης των κεφαλαίων στους πελάτες της τράπεζας, και η σημασία των πιστώσεων για την οικονομία επιβάλλει την παρέμβαση του νομοθέτη με την θέσπιση περιορισμών στην άσκηση της τραπεζικής πιστωτικής λειτουργίας.¹⁶⁷

Θ2) Περιορισμοί και απαγορεύσεις

I. Έλεγχος-εποπτεία

Σύμφωνα με τα αρθ 18 και 19 Ν 2076/1992 η τράπεζα της Ελλάδος εποπτεύει την δραστηριότητα των εμπορικών τραπεζών. Η εποπτεία συνίσταται στον έλεγχο της φερεγγυότητας, της ρευστότητας, της κεφαλαιακής επάρκειας, και της συγκέντρωσης κινδύνων.

Οι έλεγχοι διενεργούνται από την Γενική επιθεώρηση τραπεζών. Οι τράπεζες υποχρεούνται για την διευκόλυνση του ελέγχου να καταθέτουν στοιχεία, όπως κανονισμούς πιστοδοτήσεων, δελτία πληροφοριών πιστούχων, και αναλύσεις οικονομικών στοιχείων, τα πορίσματα εσωτερικών ελέγχων εκθέσεις ορκωτών λογιστών¹⁶⁸ κλπ (ΠΔ/ΤΕ 1312/9.6.88 ΠΔ/ΤΕ 1313/9.6.88 και 2156/10.12.92. Παράβαση της υποχρέωσης επέγγεται χρηματική ποινή και άλλες κυρώσεις (ΕΝ/ΠΘ/ΤΕ 595/27.6.97 θέμα 2).

II. Συντελεστής φερεγγυότητας

Η ΠΔ/ΤΕ 2054/18.3.92 (όπως τροποποιήθηκε με την ΠΔ/ΤΕ 2049/27.3.97). Θέσπισε συγκεκριμένο συντελεστή φερεγγυότητας των τραπεζών που έχουν έδρα στην Ελλάδα. Συντελεστής φερεγγυότητας χαρακτηρίζεται το ποσοστό που αποδίδει τη σχέση των ιδίων κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος, προς το σύνολο των εντός και εκτός ισολογισμού στοιχείων του ενεργητικού, που σταθμίζονται ανάλογα με τον πιστωτικό τους κίνδυνο με διάφορους επίσης συντελεστές (Κεφ 3 παρ1 Κεφ 4 και Κεφ 5 παρ1 ΠΔ/ΤΕ 2054/18.3.92.)¹⁶⁹

¹⁶⁵ Σ Ψυχομάνη οπ π σ 261

¹⁶⁶ Εφ Αθ 7783/1983 ΕλλΔνη 25. 361 με σχόλιο Φίλιου .

¹⁶⁷ Βλ Κ Παμπούκης Τραπεζικάί Πιστωτικάί Συμβάσεις 1962 σ 418 επ

¹⁶⁸ Σ. Ψυχομάνης Τραπεζικό Δίκαιο έ έκδοση 2001 σ 317

¹⁶⁹ Σ. Ψυχομάνης οπ π σ 318

Οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου καθορίζονται στην παραπάνω πράξη για τις διάφορες κατηγορίες στοιχείων του ενεργητικού (όπως αυτά τροποποιήθηκαν με την ΠΔ/ΤΕ 2479/27.8.2001). Σε ποσοστό 8% ορίζεται το ελάχιστο όριο του συντελεστή φερεγγυότητας που υποχρεούνται να διατηρούν οι τράπεζες. Υψηλότερο ποσοστό μπορεί να ορίζει κατά περίπτωση η τράπεζα της Ελλάδος.

III. Έλεγχος Ρευστότητας

Με την αποδοχή καταθέσεων η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση φύλαξης των χρημάτων και ακριβόχρονης απόδοσης τους. Η ταμειακή ευχέρεια της τράπεζας να εκπληρώνει οποτεδήποτε την υποχρέωση απόδοσης χαρακτηρίζεται ως ρευστότητα.

Από την μορφή των καταθέσεων (οι καταθέσεις μπορεί να είναι αποδοτές υπό προειδοποίηση, μετά προθεσμία και τέλος εν όψει), εξαρτάται και η μορφή που λαμβάνουν οι παρεχόμενες από την τράπεζα πιστώσεις ώστε να εξασφαλίζεται επαρκής ετοιμότητα.¹⁷⁰ Είναι απαραίτητο να ελέγχεται η διαφορά που δημιουργείται μεταξύ εισερχόμενων και εξερχόμενων πιστώσεων, σε χρονικά διαστήματα για την διαμόρφωση της επιθυμητής ισορροπίας μεταξύ παθητικών και ενεργητικών πιστωτικών εργασιών, από πλευράς συνδυασμού ποσών χρονικών διαρκειών, ελευθερίας καταγγελιών.

Κανόνες ελέγχου μέχρι τώρα δεν έχουν θεσπιστεί, μόνο η ΠΔ/ΤΕ 2156/10.12.92 υποχρεώνει τις ελληνικές τράπεζες να υποβάλλουν κάθε τρίμηνο στην τράπεζα της Ελλάδος στοιχεία, από τα οποία ελέγχεται απλώς η διαμορφωμένη ήδη κατάσταση ρευστότητας μιας τράπεζας.

IV. Κεφαλαιακή Επάρκεια

Εκτός από την υποχρέωση των τραπεζών για διατήρηση του συντελεστή φερεγγυότητας, οι τράπεζες υποχρεούνται να διατηρούν ίδια κεφάλαια ίσα τουλάχιστον με το άθροισμα των επιμέρους κεφαλαιακών απαιτήσεων.¹⁷¹ Για την κάλυψη κινδύνων α)θέσης (τοποθετήσεις σε μετοχές ομολογίες και παράγωγα ομολογιών β)τιμών συναλλάγματος γ)αντισυμβαλλομένου και διακανονισμού και παράδοσης από ανοίγματα σε ατελείς αγοραπωλησίες τίτλων δανειοδοσίας δανειοληψίας τίτλων δ)από υπέρβαση μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων και ε)των πιστωτικών κινδύνων.¹⁷²

V. Χρηματοδοτικά ανοίγματα

Η ΠΔ/ΤΕ 2246/23.11.93 προβλέπει με τις σχετικές διατάξεις της την εποπτεία και τον έλεγχο των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων.¹⁷³ Την παρεμπόδιση υπέρμετρης συγκέντρωσης τραπεζικών κινδύνων σε έναν μόνο πελάτη ή σε ομάδα συνδεδεμένων πελατών, που μπορεί να κλονίσουν την εμπιστοσύνη σε ένα μεγάλο κύκλο πελατείας (πιστούχων-αποταμιευτών). Μεγάλο χρηματοδοτικό άνοιγμα λογίζεται η υπέρβαση του 10% των ιδίων κεφαλαίων της τράπεζας. Η ΠΔ/ΤΕ 2246/93 Κεφ Γ προβλέπει την υποχρέωση γνωστοποίησης του στην τράπεζα της Ελλάδος.

Στο Κεφ Γ και Δπαρ1α και 3 απαγορεύει την υπέρβαση ποσού που αντιστοιχεί σε ποσοστό 40% ή σε ποσοστό 25% των ιδίων κεφαλαίων από 1.1.1999. Το άθροισμα των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων κάθε τράπεζας δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει το 80% των ιδίων κεφαλαίων. Ειδικά όρια τίθενται σχετικά με τα χρηματοδοτικά ανοίγματα προς τις θυγατρικές επιχειρήσεις των τραπεζών, που

¹⁷⁰ Κ.Παμπούκης οπ π σ 61

¹⁷¹ αρθ 32,33 και 35-37 Ν 2396/96 όπως τροποποιήθηκε απο το Ν 2937/2001

¹⁷² ΠΔ/ΤΕ 2397/7.1.96 <<κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων>> και ΠΔ/ΤΕ 2442/99

¹⁷³ Σχετικά με την έννοια και τα στοιχεία του χρηματοδοτικού ανοίγματος βλ Σ Ψυχομάνη οπ π σ 320

καθορίζονται σε ποσοστό 30% μέχρι 31.12.1998 και 20% εφεξής Κεφ Δ παρ1β και 2 ΠΔ/ΤΕ 2246/93. Στο Κεφ Ε προβλέπονται και εξαιρέσεις από την εφαρμογή των ορίων. Έτσι δεν συνυπολογίζονται στα προβλεπόμενα όρια τα ανοίγματα που είναι εξασφαλισμένα με δεσμευμένη κατάθεση μετρητών ή κατά 120% με πιστοποιητικά καταθέσεων εκδόσεως του δανειοδοτούντος ιδρύματος ή με ενέχυρο τίτλους αξίας ανώτερης κατά 150% του ανοίγματος στην περίπτωση των μετοχών, ή 100% σε κάθε άλλη περίπτωση.¹⁷⁴

VI. Παύση εκτοκισμού δανείων

Το αρθ 27 Ν 2076/92 όπως τροποποιήθηκε με το αρθ 38παρ5 Ν. 2937/2001 καθορίζει μεταξύ άλλων, ότι τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα υποχρεούνται να παύουν τον εκτοκισμό δανείων, μετά την συμπλήρωση χρονικού διαστήματος έξι μηνών, κατά το οποίο λογισθέντες τόκοι παραμένουν ανείσπρακτοι¹⁷⁵. Η παύση εκτοκισμού των δανείων δεν αφορά την υποχρέωση καταβολής τόκων του δανειολήπτη, που εξακολουθεί να οφείλει τόκους (συμβατικούς-υπερημερίας), η παύση εκτοκισμού συνεπάγεται την παύση εμφάνισης των τόκων στο ενεργητικό σκέλος του ισολογισμού. Τα πιστωτικά ιδρύματα μπορούν να αναγράφουν την αξία των οφειλομένων τόκων σε εκτός ισολογισμού λογαριασμούς¹⁷⁶.

Με την ρύθμιση αυτή δεν διογκώνεται το ενεργητικό σκέλος του ισολογισμού με απαιτήσεις τόκων που ενδεχομένως δεν θα εισπραχθούν. Η διάταξη αυτή αποβλέπει στην εξασφάλιση του αξιόχρεου των τραπεζών και την προστασία των συμφερόντων των δανειστών τους.

VII. Απαγόρευση παροχής πιστώσεων από τράπεζα σε μέλη του Δ.Σ

Το αρθ 16 Ν 5076/1931<<περί ανωνύμων εταιρειών και τραπεζών >> επιβάλλει διάφορους περιορισμούς στην άσκηση τραπεζικής δραστηριότητας. Το αρθ 16παρ6 του παραπάνω νόμου επιτρέπει την πιστοδότηση από τράπεζα μελών του ΔΣ της, είτε επί τη βάσει επαρκών εμπραγμάτων ασφαλειών, είτε σε περίπτωση ανυπαρξίας τους ύστερα από ειδική απόφαση της γενικής συνέλευσης των μετόχων, που δεν μπορεί να ισχύσει πέρα από την χρήση εντός της οποίας πάρθηκε. Ο σκοπός που επιδιώκεται με την ρύθμιση αυτή είναι η προστασία των συμφερόντων των δανειστών και μετόχων της τράπεζας, από τον κίνδυνο διανομής της εταιρικής περιουσίας σε ορισμένα πρόσωπα¹⁷⁷.

Με την παρ2 του ίδιου άρθρου απαγορεύεται η παροχή στο ίδιο πρόσωπο πιστώσεως υπό οποιαδήποτε μορφή που υπερβαίνει το 1/5 του κεφαλαίου (μετοχικού αποθεματικού). Η διάταξη αυτή παραμένει ουσιαστικά σε ισχύ παρά την ρύθμιση του αρθ 6παρ 4 Ν 2076/1992, που ορίζει ότι η τράπεζα της Ελλάδος με αποφάσεις γενικές ή ειδικές κατά περίπτωση, μπορεί να καθορίζει τα ανώτατα όρια σχετικά με το ύψος των πιστοδοτήσεων από την τράπεζα σε επιχείρηση που ελέγχεται από του κυρίου, ή τους δέκα μεγαλύτερους μετόχους της τράπεζας. Τέτοιες αποφάσεις της τράπεζας της Ελλάδας δεν έχουν μέχρι τώρα εκδοθεί.

¹⁷⁴ Σ. Ψυχομάνης οπ π σ 323

¹⁷⁵ Σ. Ψυχομάνης οπ π σ 324

¹⁷⁶ Μ. Αγγελάκης Χρηματοδοτήσεις-καθυστερήσεις νομικές εφαρμογές στην τραπεζική πρακτική Ε.Τ.Ε β' έκδοση 1996 σ 40 επ

¹⁷⁷ Θ. Λιακόπουλος Απαγορευμένοι συμβάσεις ανωνύμου εταιρείας κατά μελών του διοικητικού συμβουλίου αυτής και άλλων προσώπων Ζητήματα Εμπορικού Δικαίου 1985 σ 273 επ

Βιβλιογραφία

- Γεωργιάδης Απ. Ενοχικό Δίκαιο-Γενικό Μέρος 1999
Σταθόπουλος Μ. Γενικό Ενοχικό Δίκαιο Α1 1993
Σταθόπουλος Μ. Γενικό Ενοχικό Δίκαιο Α2 1996
Ρόκας Ι στο ΑΚ Γεωργιάδη/Σταθόπουλου αρθ 806-809
Φίλιος Π. Ενοχικό Δίκαιο-Ειδικό Μέρος 1998
Βουζίκας Ε. Ερμηνεία Αστικού Κώδικα αρθ 806-809

- Ζέπος Π.* Ενοχικό Δίκαιο Β ειδικό μέρος 1965
Σπυριδάκης Περάκης ΑΚ
Καυκάς Κ Ενοχικών Δίκαιον Ειδικό μέρος 3 εκδ 1961
Γεωργιάδης Απ Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου β' εκδ 1997
Ράμμος Ερμηνεία Αστικού κώδικα αρθ 201-210
Βελέντζας Ι Δίκαιο Τραπεζικών Συμβάσεων 1996
Μάζης Π Εμπράγματη Εξασφάλιση Τραπεζών και ανωνύμων εταιρειών
Ψυχομάνης Σ Τραπεζικό Δίκαιο Δίκαιο τραπεζικών Συμβάσεων 1998 και εκδ 2001
Παμπούκης Κ Τραπεζικαί Πιστωτικά Συμβάσεις 1962
Κλαβανίδου Κ Καταναλωτικά δάνεια 1997
Γκούσκου Α Ζητήματα νομικής προστασίας καταναλωτών πελατών τραπεζών ΔΕΕ 7/1992
Χρυσάνθης Χ Τραπεζική καταναλωτική πίστη ΣΥΝήΓΟΡΟΣ 1999
Σταθόπουλος/Χιωτέλλης/Αυγουστιανάκης Κοινοτικό Αστικό Δίκαιο Ι 1995
Παπανικολάου Π Μεθοδολογία του ιδιωτικού Δικαίου και ερμηνεία των δικαιοπραξιών 2000
Ψυχομάνης Σ Οι Γενικοί όροι στις τραπεζικές Συμβάσεις ΕεμπΔ 1998 886
Βάθης Β Χρηματοδοτημένη πώληση και ενστάσεις του αγοραστή έναντι της Τράπεζας ΝοΒ 1986.645 επ
Ρόκας Ν Αξιόγραφα 1992
Κιάντου Α-Παμπούκη Δίκαιο Αξιογράφων 1997
Αργυριάδη Α Ενεχυρίασης συναλλαγματικής Αφιέρωμα στον Αλεξ.Ν. Τσιριντάνη 1980 σ 212 επ